

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Kimyalarında

I. ULUSLARARASI

Prof. Dr.
Fuat Sezgin

**İSLÂM BİLİM TARİHİ
SEMPOZYUMU**

13-15 HAZİRAN 2019

1st International Prof. Dr. Fuat Sezgin
Symposium for the History of Science in Islam
13-15 June 2019

ندوة الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين الدولية الأولى لتاريخ العلوم في الإسلام
13-15 حزيران / يونيو 2019

BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS / ملخصات

SEMPOZYUM PROGRAMI
SYMPOSIUM PROGRAM
برنامج الندوة

I. ULUSLARARASI

Prof. Dr. Fuat Sezgin

İSLÂM BİLİM TARİHİ SEMPOZYUMU

13-15 HAZİRAN 2019

1st International Prof. Dr. Fuat Sezgin Symposium for the
History of Science in Islam

13-15 June 2019

ندوة الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين الدولية الأولى لتاريخ العلوم في الإسلام
13-15 حزيران / يونيو 2019

1. Gün / 1st Day 13 Haziran / June 2019

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu
Istanbul University Faculty of Science Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Conference Hall

09:00-09:30	Karşılama ve Kayıt / Reception & Registration / استقبال وتسجيل
09:30-11:00	Açılış Töreni / Opening Remarks / ملاحظات افتتاحية
11:00-11:10	Prof. Dr. Fuat Sezgin Belgeseli / Prof. Dr. Fuat Sezgin Documentary / فيلم وثائقي عن الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين
11:10-12:00	Açılış Konferansı / Keynote Speech / الكلمة الرئيسية İbrahim KALIN Bilim, Teknik, Tefekkür: Fuat Sezgin'le Evrendeki İşaretleri Okumak Science, Technique, and Contemplation: Reading the Signs from the Universe with Fuat Sezgin العلم، التقنية، التفكير: قراءة الإشارات الكونية مع فؤاد سزكين

12:00-14:00 Ara / Break / استراحة

14:00-14:30	Sergi Açılışları / Exhibitions Opening / افتتاح المعارض - Fuat Sezgin'le İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Sergisi / The Exhibition of Science and Technology in Islam with Fuat Sezgin / معرض العلوم والتكنولوجيا في الإسلام مع فؤاد سزكين - Fuat Sezgin Anısına: Bilimden Sanata Yansımalar (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi) / In Commemoration of Fuat Sezgin: Reflections from Science to Art (The Group Exhibition of Traditional Turkish Arts by Fatih Sultan Mehmet Vakıf University / المعرض / المعارض من العلوم إلى الفن) في ذكرى فؤاد سزكين: انعكاسات من العلوم إلى الفن (المعرض / المعارض) الجماعي للفنون التركية التقليدية) لجامعة السلطان محمد الفاتح الوقفية

1. Oturum / 1st Session 14:30-16:00
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Prof. Dr. Fuat Sezgin Anısına / In Commemoration of Prof. Dr. Fuat Sezgin

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Mustafa Kaçar

Şükrettin Güldütuna

Fuat Sezgin Hoca ile 38 Yıl
Thirty Eight Years with Prof. Dr. Fuat Sezgin

ثمان وثلاثون سنة مع فؤاد سزكين

Dilek Güldütuna

Fuat Sezgin ve Hocası Hellmut Ritter
Fuat Sezgin ve His Master Hellmut Ritter

فؤاد سزكين وأستاذه هلموت رتر

Henk Hietbrink

The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam as a Source of Inspiration for Modern High School Education: An Instrument for Finding Reflection Points

Modern Lise Eğitimi İçin Bir İlham Kaynağı Olarak İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi (İstanbul): Yansıma Noktalarını Bulmak İçin Bir Alet

متحف إسطنبول لتاريخ العلوم والتكنولوجيا في الإسلام كمصدر إلهام للتعليم في المدارس الثانوية الحديثة: أداة للعثور على نقاط الانعكاس

Mohammad Bagheri

Prof. Fuat Sezgin and Iran
Prof. Fuat Sezgin ve İran

الأستاذ فؤاد سزكين وإيران

2. Oturum / 2nd Session 14:30-16:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Musa Duman

Mohamed Benabbès

An Ottoman Translation of Ptolemy's Geography Made in 15th Century: The Importance of an Unknown Work

Batlamyus'un Coğrafya'sının 15. Yüzyılda Yapılmış Bir Osmanlı Tercümesi: Bilinmeyen Bir Eserin Önemi

ترجمة عثمانية لجغرافيا بطليموس تمت في القرن الخامس عشر: أهمية عمل غير معروف

Hakan Kalaycı

Fuat Sezgin'e Göre Antik Yunan ile Modern Coğrafyacılık Arasında Bir Kayıp Halka Olarak Yâkût el-Hamevî

Yâqūt al-Hamawī as the Missing Link with regard to the Geography between Ancient Greece and Modern Science

رؤية فؤاد سزكين عن الحلقة المفقودة بين الجغرافيا اليونانية القديمة والحديثة من خلال ياقوت الحموي

İlhami Daniş

İslam Coğrafyacılarından Osmanlı Coğrafyacılarına Yeryüzünün Matematiksel Taksimi: Hakiki İklimler

Mathematical Division of the Earth from the Islamic Geographers to the Ottoman Geographers: The True Regions

التقسيم الرياضي للأرض من الجغرافيين الإسلاميين إلى الجغرافيين العثمانيين: المناطق الحقيقية

Detlev Quintern

From Alexander von Humboldt to Fuat Sezgin: On the Discovery of America — A Comparative Historiography

Alexander von Humboldt'tan Fuat Sezgin'e: Amerika'nın Keşfi Hakkında Mukayeseli Bir Tarihyazımı

من الكسندر فون همبولت إلى فؤاد سزكين: عن اكتشاف أمريكا- تاريخ مقارن

16:00-16:30 Ara / Break / استراحة

3.Oturum / 3rd Session 16:30-18:00
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Murteza Bedir

Abderramán el-Hajji

الحضارة الأندلسية: علميتها وعلومها

Endülüs Medeniyeti: Bilimsel Yönü ve Orada Gelişen Bilimler

The Civilization of Al-Andalus: Its Scientific Aspects and the Sciences Growth There

Ghodratollah Ghorbani

The Nature of Muslims' Sciences in the Golden Age of Islam

İslam'ın Altın Çağında Müslümanların Ürettikleri Bilimlerin Mahiyeti

طبيعة العلوم عند المسلمين في العصر الذهبي للإسلام

Jakub Sypiański

11. Yüzyılda Bizans'ta Bilimlerin Canlanışında İslam'ın Katkısı

Islamic Contributions to the Revival of the Sciences in Byzantium in the 11th Century

إحياء العلوم في القسطنطينية في القرن الحادي عشر الميلادي وأثر الحضارة الإسلامية عليها

Arman Zargarán

Causes Giving Rise to the Medical Sciences during Islamic Golden Age (9-13th Century C.E.)

İslam'ın Altın Çağında (9.-13. Yüzyıllar) Tıbbî Bilimlerin Gelişimini Sağlayan Sebepler

الأسباب التي أدت إلى نهضة العلوم الطبية خلال العصر الذهبي للإسلام (القرون 9-13 م)

4. Oturum / 4th Session 16:30-18:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Hüseyin Hansu

Ismael Al-Jaberi

Efforts of Prof. Dr. Fuat Sezgin in Preserving the Arabic-Islamic Heritage
Arap-İslam Mirasının Korunmasında Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Çabaları

جهود الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في حفظ التراث العربي الإسلامي

Mehmet Demirci

Fuat Sezgin'in Tefsir Literatürüne Katkısı: Buhârî'nin Kaynakları

Fuat Sezgin's Contribution to the Litterature of Qur'anic Commentary: The Sources of al-Bukhārī

إسهامات فؤاد سزكين في أدبيات الشروحات القرآنية: مصادر البخاري

Bilen İşıktaş

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Arap-İslam Bilimler Tarihi Araştırmalarının Müzikoloji Alanına Katkıları
Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin's Studies on the History of Arabic-Islamic Sciences on Musicology

إسهامات دراسات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ العلوم العربية والإسلامية عن علم الموسيقى

Judith Pfeiffer

Deciphering the Stars: The Celestial Sciences in Müeyyedzade 'Abdurrahman Efendi's Private Library Collection (fl. ca. 1480-1516)

Yıldızların Şifresini Çözmek: Müyyedzâde Abdurrahman Efendi'nin (y.d. ykl. 1480-1516) Özel Kütüphane Koleksiyonunda Göksel Bilimler

فك رموز النجوم: العلوم السماوية في مجموعة مكتبة مؤيد زاده عبد الرحمن أفندي (1516-1480)

2. Gün / 2nd Day - 14 Haziran / June 2019 Oturumlar / Sessions / جلسات

5. Oturum /5th Session 09:30-11:00 Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Ayşe Zişan Furat

Saidakbar Mukhammadaminov

Abū Ḥafs ‘Umar al-Nasafī (d. 1142) as a Codifier of Texts of Islamic Sciences for Students of the Transoxiana Madrasahs (On the Example of His Collection “Maṭla‘ al-nujūm wa majma‘ al-‘ulūm”)

Mâverâünnehir Medreselerindeki Öğrenciler İçin İslam Bilimlerine Dair Eserler Telif Eden Bir Âlim Olarak Ebû Hafs Ömer en-Nesefî (ö. 1142): Maṭla‘u'n-nücûm ve mecme'u'l-ülûm Adlı Eseri

نجم الدين عمر النسفي (ت 1142م) كمدون لنصوص العلوم الإسلامية لطلاب مدارس ما وراء النهر: على سبيل المثال مجموعته مطع النجوم ومجمع العلوم

Ingrid Hehemeyer

The Madrasa as a Place of Learning: Some Practical Aspects as Observed in Medieval Zabid, Yemen

Öğrenim Yeri Olarak Medrese: Ortaçağ Zebid'inde (Yemen) Gözlemlendiği Şekliyle Bazı Pratik Boyutlar

المدرسة كمكان للتعليم: بعض الجوانب العملية كما لوحظت في العصور الوسطى بزبيد، اليمن

Bilal Dedeyev

Ortaçağ İslam Uygarlığının En Büyük Bilim Ocağı Olan Merağa Rasathanesi

Marāğa Observatory as the Most Important Centre of Science in Middle Ages of Islamic Civilization

مرصد مراغة كأهم المراكز العلمية في القرون الوسطى للحضارة الإسلامية

Mohammed Hilmi Abdel-Wahab

الرؤايا الصُوفية ودورها في التَّعليم الدِّيَني إِبَّان العصر الأيوبي

Eyyûbî Asrı Boyunca Sûfî Zâviyeleri ve Dinî Öğretimdeki Yerleri

The Sufi Lodges and Their Role in Religious Education during the Ayyubid

6. Oturum / 6th Session 09:30-11:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

Atilla Bir

Johannes Thomann

The Earliest Complete Arabic Ephemeris (727 A.H.)

En Erken Tam Arapça Ephemeris (H. 727)

الزيج الفلكي العربي الأقدم (727 هـ)

Dirk Grupe

Thābit ibn Qurra's Arabic Translation of Ptolemy's Almagest: A Discussion Based on MS Jaipur, Maharaja Sawai Man Singh II Museum Library, 20

Batlamyus'un Almagest'inin Sâbit b. Kurre Tarafından Yapılan Arapça Tercümesi: Jaipur, Maharaja Sawai Man Singh II Müze Kütüphanesi, 20'deki Elyazmasına Dair Bir Tartışma

ترجمة ثابت بن قرة العربية للمجسطي بطليموس: مناقشة بناء على مخطوط جايبور، متحف مكتبة المهرجا ساواي مان سينغ الثاني، 20

José Bellver

The Circulation of the Arabic Manuscripts of Ptolemy's Almagest: The Roles of al-Andalus and of Naṣīr al-Dīn al-Ṭūsī's Tahrīr al-Majisṭī

Batlamyus'un Almagest'inin Arapça Elyazmalarının Tedavülü: Endülüs'ün ve Nasîruddin et-Tûsî'nin Tahrîru'l-Mecisṭî'sinin Rollerini

تداول المخطوطات العربية للمجسطي لبطليموس: دور الأندلس و تحرير المجسطي لنصير الدين الطوسي

Fateme Savadi

Qutb al-Dīn Shīrāzī's Description of the Mediterranean Sea in the Ikhtiyārāt-i Muzaffarī

Kutbuddin eş-Şīrāzī'nin İhtiyârât-ı Muzafferî'sindeki Akdeniz Tasviri

وصف قطب الدين الشيرازي للبحر الأبيض المتوسط في اختيارات مظفري

11:00-11:30 Ara / Break / استراحة

7. Oturum / 7th Session 11:30-13:00
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

M. Sait Özervarlı

George Saliba

Fuat Sezgin on Early Arabic/Islamic Alchemy

Fuat Sezgin'e Göre Erken Dönem Arap-İslam Kimyası

فؤاد سزكين حول الخيمياء العربية / الإسلامية المبكرة

Hamed Arezaei

الجانب الفلسفي في علم الكيمياء القديمة بين علماء الحضارة الإسلامية و مؤرخي العلم والفلسفة

The Philosophical Aspect of Alchemy between the Scientists of Islamic Civilization and the Historians of Science and Philosophy

İslam Medeniyetindeki Bilim Adamları ile Bilim ve Felsefe Tarihçileri Arasında Kimyanın Felsefi Yönü

Mohsen Qosi - Reyhane Salimi

What Should You Expect from a Medieval Islamic Perfumery Monograph?

Parfümcülüğe Dair Ortaçağ İslam Dünyasında Kaleme Alınmış Bir Monografiden Ne Beklenmeli?

ما الذي يجب أن تتوقعه من دراسة العطور الإسلامية في العصور الوسطى؟

Marouane Ben Miled

Different Meanings of the Word 'Adad (Number) in the Algebraic Traditions from al-Khawarizmi to al-Samaw'al

Harezmi'den Semev'el'e "Aded" (Sayı) Kelimesinin Cebir Geleneklerindeki Farklı Anlamları

معاني مختلفة لكلمة العدد في التقاليد الجبرية من الخوارزمي إلى السموأل

8. Oturum / 8th Session 11:30-13:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

Mustakim Arıcı

Iolanda Ventura

The Latin Reception of Galen's De simplicibus medicinis between Arabic and Latin
Arapça ve Latince Arasında Galen'in De simplicibus medicinis'inin Latin Dünyada Alımlanışı

الاستيعاب اللاتيني للطب البسيط لجالينوس بين العربية واللاتينية

Halil Tekiner

Pioneers of Pharmacy in Early Islamic Golden Age

İslam'ın Altın Çağının Erken Dönemlerinde Eczacılığın Öncüleri

رواد الصيدلة في العصر الإسلامي الذهبي

Fevzi Yılmaz

Doğumunun 1046. Yılında Bîrûnî: Kıymetli Taşlar ve Metaller Araştırması

Al-Bîrûnî in His 1046. Birth Anniversary: His Researches on Gemstones and Metals

البيروني في ذكرى ميلاده الـ1046: أبحاثه عن الجواهر والمعادن

Gürsel Aksoy

İslam Medeniyetinde Geç Antikçağ Mirası: Aristoteles'e Atfedilen Taşlar Kitabı

The Heritage of the Late Antiquity in Islamic Civilization: Book on Stones Ascribed to Aristotle

تراث العصور القديمة المتأخرة في الحضارة الإسلامية: كتاب الأحجار المنسوب إلى أرسطوطاليس

13:00-15:00 Ara / Break / استراحة

9. Oturum / 9th Session 15:00-16:30
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Sevtap Kadiođlu

Yavuz Unat

Ortaçağ İslam Dünyasında Astronomi Bilimi
Astronomy in the Medieval Islamic World

علم الفلك في العالم الإسلامي في العصور الوسطى

Muhammad Ashraf Sarip

Al-İdrīsī and a Translation and Commentary about the Far East from His Nuzhat al-mushtāq
el-İdrīsī ve Nüzhetü'l-müştaşk Adlı Eserinde Uzak Doğuya Dair Anlatımının Tercümesi ve
Yorumu

الإدرسي مع ترجمة وتعليق حول الشرق الأقصى من نزهة المشتاق

Mustafa Yılmaz

The Astronomical Orientation of the Historical Grand Mosques in Anatolia
Anadolu'daki Tarihî Büyük Camilerin Astronomik Konumlanışları

الاتجاه الفلكي للمساجد التاريخية الكبرى في الأناضول

Orhan Güneş

Kuyucaklı ve Konevî'nin Eserleri Bağlamında 19. Yüzyıl Osmanlı'sında Modern Astronomi
The Modern Astronomy in the 19th Century in Ottoman Empire: On the Works of Quyūjaqlī
and Qunawī

علم الفلك الحديث في القرن التاسع عشر في الإمبراطورية العثمانية: عن أعمال قيوجاقلي وقونوي

10. Oturum / 10th Session 15:00-16:30
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

Mustafa Kaçar

Alicia Maravelia

Ancient Egyptian Medicine as a Source of Healing Methods and Knowledge, through Trans-Cultural Pathways and its Developments

Kültürlerarası Yollar Aracılığıyla Tedavi Yöntem ve Bilgisinin Yayılımı Açısından Bir Kaynak Olarak Antik Mısır Tıbbı ve Gelişimi

الطب المصري القديم كمصدر لنشر طرق العلاج والمعرفة من خلال طرائق التبادل الثقافي وتطوراتها

Glen Cooper

The Reception of an Empirical Medical Theory: Galen's Crisis Theory in the Arabic Commentaries on the Hippocratic Aphorisms

Bir Tecrübî Tıp Teorisinin Alımlanışı: Hipokrat'ın Aforizmalar'ına Dair Arapça Şerhlerde Galen'in Kriz Teorisi

تقبل النظرية الطبية التجريبية: نظرية البحران لجالينوس في التفسيرات العربية للأمثال البقراطية

Carmela Baffioni

Kitāb al-ḥawī fī l-ṭıbb, IX on the Diseases of the Womb by Abū Bakr al-Rāzī and its Sources
Ebû Bekir er-Râzî'nin Kitâbu'l-hâvî fi't-tıbb'ının Rahim Hastalıklarına Dair IX. Bölümü ve Kaynakları

كتاب الحاوي في الطب عن أمراض الرحم لأبي بكر الرازي ومصادره

Mathias Witt

The Manuscript Tradition of al-Rāzī's Kitāb al-Ḥawī (Rhazes, Liber Continens)

Râzî'nin Kitâbu'l-Hâvî'sinin Elyazması Geleneği

تقاليد مخطوط كتاب الحاوي للرازي

16:30-17:00 Ara / Break / استراحة

11. Oturum / 11th Session 17:00-18:30
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
İshak Arslan

Godefroid de Callatay

Astrology in the Long Version of the Epistle of Magic from the Rasā'il Ikhwān al-Şafā'
İhvân-ı Safâ Risaleleri'nin Büyüye Dair Kısımının Uzun Versiyonunda Astroloji

التنجيم في النسخة الطويلة من رسالة السحر في رسائل إخوان الصفاء

Alexandra Bettag

Arabic Astronomy in the Mirror of Early Modern European Art: A Case Study
Erken Modern Avrupa Sanatının Aynasında Arap Astronomisi: Bir Vaka Çalışması

علم الفلك العربي في مرآة الفن الأوروبي المعاصر المبكر: دراسة الحالة

Elaine van Dalen

Al-Filāḥa al-nabaṭiyya to be Ibn Waḥshiyya's Translation
İbn Waḥşiyye'nin Tercümesi Olarak el-Filâhatü'n-Nabatiyye

عن كون الفلاحة النبطية ترجمة لابن وحشية

Harun Dıraman

Tarım Bilimleri Tarihi Açısından Zeytin Yetiştiriciliğine Dair Bazı Önemli Ortaçağ Kaynaklarına Genel Bir Bakış
An Overview of Some Important Agricultural Sciences Medieval Sources on the History of Olive Cultivation

نظرة عامة على بعض مصادر العلوم الزراعية الهامة في القرون الوسطى حول تاريخ زراعة الزيتون

12. Oturum / 12th Session 17:00-18:30
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

Glen Cooper

Kadircan Keskinbora

İbn Sînâ'nın Oftolmaoloji Bilimine Katkıları Konusundaki Tespitlerin Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Çalışmalarıyla Bilim Dünyasına Aktarımı

Ibn Sînâ's Contributions to the Ophthalmology and Prof. Dr. Fuat Sezgin Role in Bringing them into the Scientific Agenda

مساهمات ابن سينا في طب وجراحة العيون ودور الأستاذ الدكتور فؤاد سركين في إدراجها في جداول الأعمال العلمية

Shahrzad Irannejad

Dissecting Avicenna's Anatomy of the Brain

İbn Sînâ'nın Beynin Anatomisine Dair Görüşlerinin Teşrihi

شرح تشرح ابن سينا للدماغ

Raphaela Veit

Ibn Sînâ on Simple Drugs: The Sources, Structure, and Originality of al-Qânûn fî I-tîbb, Book II

İbn Sînâ'ya Göre Basit İlaçlar: el-Kânûn fî't-tîbb'in II. Kitabının Kaynakları, Yapısı ve Orijinalliği

ابن سينا عن الأدوية المفردة: مصادر وبنية وأصالة القانون في الطب ، الكتاب الثاني

Amina Ather

Further Understanding Avicenna's View on Cancer Based on Nuclear Magnetic Resonance Spectroscopy Based Metabonomic Analysis

Metabonomik Analizlere Dayalı Nükleer Manyetik Rezonans Spektroskopisi Aracılığıyla İbn Sînâ'nın Kanser Hakkındaki Görüşünün Ayrıntılı Olarak Değerlendirilmesi

مزید من الفہم لوجہ نظر ابن سينا عن السرطان بناء على تحليل الأيض بمطيافية الرنين المغناطيسي النووي

3. Gün / 3rd Day - 15 Haziran / June 2019
Oturumlar / Sessions / جلسات

13. Oturum /13th Session 09:30-11:00
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Tuncay Zorlu

Atilla Bir

11. Yüzyılda Bilim ve Teknoloji: Bîrûnî'nin Katkıları

Science and Technology in the 11th Century: Contributions of al-Bîrûnî

العلم والتقنية في القرن الحادي عشر ميلادي: مساهمة البيروني

Fathi Jarray

Mizwala or Islamic Sundial: Situation of Research and Future Projects

Mizvele Veya İslam Dünyasındaki Güneş Saati: Araştırmaların Mevcut Durumu ve Geleceğ
Dönük Projeler

المزولة أو ساعات الشمس الإسلامية: حالة الأبحاث والمشروعات المستقبلية

Gaye Danişan

Osmanlı Dönemi Astronomi Eserleri Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Dâ'ire-i
Mu'addil'in Yapısı ve Kullanımı

A Comparative Study on the Basis of the Astronomical Works in the Ottoman Era: The
Structure and Use of Dâ'ira-i Mu'addila

دراسة مقارنة على أساس الأعمال الفلكية في العهد العثماني: بنية واستعمال دائرة المعدل

Yusen Yu

Uses of Chinese Paper and the Development of Paper-making Technology under the
Timurids, ca. 1370-1507

Çin Kâğıdının Kullanımı ve Timurular Döneminde Kâğıt Yapma Teknolojisinin Gelişimi
(yaklaşık 1370-1507)

استخدامات الورق الصيني وتطوير تقنية صناعة الورق تحت حكم التيموريين، 1370-1507م

14. Oturum /14th Session 09:30-11:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة

Halit Eren

Ahmet Ağırakça

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Tıp Tarihi Çalışmaları

Some Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin to the History of Medicine

بعض إسهامات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ علم الطب

Nil Sari

Kitâbu't-Tasrîf'te Yer Alan Cerrahi Aletlerin Tanımlanmasına Cerrâhiyetü'l-Hâniye'de Bulunan Alet Çizimlerinin Katkısı

Contributions of the Illustrations in Jarrâhiyyat al-khâniya with regard to the Identification of the Surgical Instruments in Kitâb al-Taşrîf

إسهامات الرسومات التصويرية في الجراحات الخانية مع اعتبار التعرف إلى الأدوات الجراحية التي وردت في كتاب التصريف

Zahide Özkan-Rashed

Ebû Zeyd el-Belhî'nin Mesâlihu'l-ebdân ve'l-enfûs Adlı Eserinde Psikosomatik Tıp

Psycho-somotic Medicine in Abû Zayd al-Balkhî's Maşâliḥ al-abdân wa al-anfus

الطب النفسي الجسدي في مصالحي الأبدان والأنفس لأبي زيد البلخي

Cumhur Ersin Adıgüzel

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Endülüs'te Gelişen İslam Bilim Tarihi Çalışmalarına Katkıları

Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin on the History of Sciences in al-Andalus

إسهامات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ العلوم في الأندلس

11:00-11:30 Ara / Break / استراحة

15. Oturum / 15th Session 11:30-13:00
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Aydın Topaloğlu

Ahmed Djebbar

Islamic Mathematics in the Work of Fuat Sezgin
Fuat Sezgin'in Çalışmasında İslam Matematiği

الرياضيات الإسلامية في أعمال فؤاد سزكين

Hossein Masoumi Hamedani

Naşir al-Dīn al-Ṭūsī and the History of Spherical Trigonometry
Nasīruddin et-Tūsī ve Küresel Trigonometrinin Tarihi

نصير الدين الطوسي وتاريخ المثلثات الكروية

Hadi Jorati

Mathematics at the Seljuq Court: The Lost Legacy of 'Umar Khayyām
Selçuklu Sarayında Matematik: Ömer Hayyâm'ın Kayıp Mirası

الرياضيات في البلاط السلجوقي: الإرث المفقود لعمر الخيام

Elif Baga

Anadolu'da Yazılan ilk Matematik Risalesi: Emīnüddin Ebherī'nin Fusūl kāfiye fī hisābi't-taht
ve'l-mīl Adlı Eseri

The First Treatise of Mathematics Written in Anatolia: Amīn al-Dīn al-Abharī's Fuşūl kāfiya fī
ḥisāb al-taht wa al-mīl

الرسالة الأولى في الرياضيات التي كُتبت في الأناضول: فصول كافية في حساب التخت والميل لأمين الدين الأبهري

16. Oturum / 16th Session 11:30-13:00
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Veysel Kaya

Zsuzsanna Csorba

A Genre of Medieval Islamic Medicine: Regimens for the Traveller
Ortaçağ İslam Tıbbında Bir Tür: Yolcu İçin Tedbirler

نوع من الطب الإسلامي في العصور الوسطى: تدبير المسافرين

Pilar Herráiz-Oliva & Mustafa Yavuz

An Epistle of Averroes: "On the Conservation of Health"
İbn Rüşd'ün Bir Risalesi: "Sağlığın Korunması Üzerine"

رسالة ابن رشد: في حفظ الصحة

Masood Kasiri

A Review of the Manuscript of Kîmîā al-shifā' and Its Impact on the Introduction of Western
Medicine to Iranian Physicians

Kîmîāu'ş-şifâ'nın Elyazmasına Dair Bir Değerlendirme ve Batı Tıbbının İranlı Hekimlerin
Gündemine Girişi Üzerindeki Etkisi

مراجعة لمخطوط كيمياء الشفاء وتأثيره على تعريف الأطباء الإيرانيين بالطب الغربي

Mojtaba Heydari

History of Ophthalmology in Islamic Era
İslam Döneminde Oftalmolojinin Tarihi

تاريخ الطب وجراحة العيون في الإسلام

13:00-14:00 Ara / Break / استراحة

17. Oturum / 17th Session 14:00-15:30
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Zekeriya Kurşun

Atilla Polat & H. Mücella Demirhan Çavuşoğlu

Mehmed Said Efendi'nin Misâha Risalesi

Mehmed Sa'îd Efendi's Treatise of Misâha

رسالة المساحة لمحمد سعيد أفندي

Ilana Wartenberg

Medieval Hebrew Science and its Language

Ortaçağ İbrani Bilimi ve Bilim Dili

العلوم العبرية في العصور الوسطى ولسانها

Ali Atasoy

15. Yüzyilda Ali Kuşçu'nun Bazı Matematiksel Hesaplama Yöntemleri

Some Mathematical Methods of Calculation Used by 'Alî al-Kusdhî in the 15th Century

بعض طرق الحساب الرياضي لعلي كوشجي في القرن الخامس عشر ميلادي

Safiye Yılmaz Erten

Mehmet Nadir ve Sayılar Teorisine Katkıları

Mehmet Nadir and his Contributions to the Theory of Number

محمد نادر ومساهماته في نظرية الأعداد

18. Oturum / 18th Session 14:00-15:30
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Gaye Danişan

Abouzar Farzpourmachiani

Bîrûnî's Work on Specific Gravities: A New Effort for Solving Archimedes' Problem by Menelaus' Method

Bîrûnî'nin Özel Yerçekimine Dair Eseri: Arşimed'in Problemini Menelaus'un Metoduyla Çözmeye Yönelik Yeni Bir Çaba

عمل البيروني على الثقل النوعي: جهد جديد لحل مشكلة أرشميدس بطريقة منالوس

Said Sabbagh

Optics and Theory of Vision by Abū Bakr al-Rāzī

Galen ve Ebū Bekir er-Rāzî'de Optik ve Görme Teorisi

البصريات ونظرية الرؤية عند جالينوس وأبي بكر الرازي

Mehmet Sami Baga

Dünyayı Döndürmeyen Neydi? Yerin Hareketsiz Olduğu Düşüncesinin İbn Sînâ ve Sonrasındaki Delilleri

What was the Cause that Prevents the Earth to Turn? Arguments on the Immobility of the Earth in Ibn Sînâ and the Following Intellectual Traditions

ما الذي يمنع الأرض من التحرك؟ ابن سينا وأدلته حول وضعية الأرض

Elaheh Kheirandish

Cities of Stars: The Historical Relationship between Optics and Astronomy

Yıldızların Şehirleri: Optik ve Astronomi Arasındaki Tarihî İlişki

مدن النجوم: العلاقة التاريخية بين البصريات وعلم الفلك

15:30-16:00 Ara / Break / استراحة

19. Oturum / 19th Session 16:00-17:30
Doktora Salonu / Doctorate Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Ömer Mahir Alper

Jawdath Jabbour

The Place and Nature of the Study of the Soul in al-Fārābī's Classification of Sciences
Fārābī'nin Bilimler Sınıflamasında Nefse Dair İncelemenin Yeri ve Mahiyeti

مكان وطبيعة دراسة النفس في تصنيف الفارابي للعلوم

Robert Morrison

Cosmography, Cosmology, and Kalām from Samarqand to Istanbul
Semerkand'dan İstanbul'a Kozmografi, Kozmoloji ve Kelām

علم هيئة الكون، علم الكونيات، وعلم الكلام من سمرقند إلى اسطنبول

Teymour Morel

As'ad al-Yānyawī's Tarjamat al-sharḥ al-anwar fī al-mantīq
Es'ad el-Yānyevī'nin Tercümeti'ş-şerhi'l-enver fi'l-mantık'ı

ترجمة شرح الأنور في المنطق لأسعد اليانوي

Sami Arslan

Kitap Nedir, Nüsha Kimdir? İslam Yazma Eser Unsurları İçin Bir Tasnif Denemesi
What is the Book Who is the Nuskha? An Attempt to Classify the Elements of the Islamic Manuscripts

ما الكتاب؟ ومن النسخة؟ محاولة لتصنيف عناصر المخطوطات الإسلامية

20. Oturum / 20th Session 16:00-17:30
Mavi Salon / Blue Hall

Oturum Başkanı / Chair / رئيس الجلسة
Cahid Şenel

Hans Hinrich Biesterfeldt

A 4th/5th Century H. Encyclopedia of the Sciences Ascribed to Ibn Sīnā
İbn Sīnâ'ya Atfedilen Hicrî 4./5. Yüzyıla Ait Bir Bilimler Ansiklopedisi
موسوعة العلوم المنسوبة لابن سينا في القرن الرابع / الخامس هجري

Ayşe Betül Tekin

Gazâlî'nin Makâsıdu'l-felâsife'sinin Avrupa'da Alımlanması Üzerine Tartışmalar
Debates on the Reception of al-Ġazâlî's Maqâşid al-falâsifa in Europe
مناقشة حول استيعاب مقاصد الفلاسفة للغزالي في أوروبا

George Vlahakis

Islam and Ottoman Empire in Greek Books of Geography during the 18th-19th Centuries
18.-19. Yüzyıllar Boyunca İslam ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yunanca Coğrafya Kitapları
الإسلام والإمبراطورية العثمانية في كتب الجغرافيا اليونانية خلال القرنين الثامن عشر والتاسع عشر

Bülent Alan

Fuat Sezgin: Yitik Hazinemizin Kaşifi - Hatıralar
Fuat Sezgin: Discoverer of our Lost Treasure - Memories
فؤاد سزكين: مكتشف كنزنا المفقود - ذكريات

17:30-18:00 Ara / Break / استراحة

18:00-18:30 Kapanış Oturumu / Closing Remarks / الملاحظات الختامية

BİLDİRİ ÖZETLERİ
ABSTRACTS
ملخصات

Naklî ve aklî/felsefî bilimler bağlamında İslam medeniyetinde ortaya konulan entelektüel ürünler yüzyıllar boyunca insanlığa yol göstermiş olsa da modern Batı medeniyetinin yükselişine paralel olarak hâkim hale gelen Avrupa merkezli ve doğrusal bir tarih anlayışı, İslam medeniyetinin, küresel ölçekte bilimlerin gelişimindeki rolünü, sadece medeniyetler arası intikal ve aktarımdaki katkısıyla ve belli bir tarihî dönemle sınırlandırılmıştır.

Bu hâkim tarih anlayışına yönelik İslam dünyasında geçen yüzyılda görülen savunmacı ve tepkisel tutumlar zamanla daha bilimsel ve nesnel sorgulama ve değerlendirmelere duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bilimler tarihi bağlamında bu türden bir değerlendirme yapan isimlerin başında hiç şüphesiz Prof. Dr. Fuat Sezgin gelmektedir. İslam medeniyeti tarihinin başlangıcından itibaren gelişmiş naklî ve aklî bilimlere ait literatürü konu edinen *Geschichte des arabischen Schrifttums* (GAS) adlı eseri başta olmak üzere ortaya koyduğu paha biçilmez çalışmalarla Prof. Dr. Fuat Sezgin, İslam bilimleri tarihindeki pek çok yaygın kabulü değiştirecek sonuçlara ulaşarak geriye önemli bir ilmî miras bırakmıştır.

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı, İstanbul Üniversitesi ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nin iş birliğiyle 13-15 Haziran 2019'da İstanbul'da düzenlenen 1. Uluslararası Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Sempozyumu, 30 Haziran 2018'de aramızdan ayrılan Prof. Dr. Fuat Sezgin'in hem hatırasını yaşatmak hem de ortaya koyduğu göz kamaştırıcı ilmî mirasın gelecek nesiller için güçlü bir ilham kaynağı olmasını sağlamayı hedeflemektedir.

Islamic civilization's intellectual achievements, both in the traditional and rational/philosophical sciences, guided the world for centuries. The rise of Western science, however, was accompanied by a westernizing self-understanding and historiography which put Europe at the centre, and which reduced Islamic civilization's global role in scientific progress to that of a mere transmitter between the nations, while also limiting this role to a particular period in history.

The defensive and reactionary responses risen from the Islamic world a century ago against this view have given way to a more scientific and objective approach, and in this rediscovery, there is no doubt that Prof. Dr. Fuat Sezgin was one of the leading names. With his invaluable studies, and above all the book series entitled *Geschichte des arabischen Schrifttums* (GAS), which concerns the rise of traditional and rational scientific literature from the beginnings of Islamic civilization, Prof. Sezgin was able to reach conclusions that dismantled stereotypes and left an important academic legacy.

The Prof. Dr. Fuat Sezgin Research Foundation for the History of Science in Islam, in cooperation with Istanbul University and the Fatih Sultan Mehmet Waqf University, is organizing the first International Prof. Dr. Fuat Sezgin History of Science in Islam Symposium from 13-15 June 2019 in Istanbul. The aim is both to commemorate our recently departed Prof. Dr. Fuat Sezgin, and to inspire future generations with the great example of his astonishing academic legacy.

وجهت الإنجازات الفكرية للحضارة الإسلامية، سواء في العلوم التقليدية أم العقلية / الفلسفية، العالم لقرون. بيد أن صعود العلم في الغرب كان مصحوباً بفهم ذاتي وتاريخي وضع أوروبا في المركز، مما قلص الدور العالمي للحضارة الإسلامية في التقدم العلمي إلى مجرد ناقل بين الأمم، مع الحد أيضاً من هذا الدور إلى فترة معينة في التاريخ.

في العالم الإسلامي كان المناخ الدفاعي والرجعي منذ قرن مضى قد أفسح المجال لنهج أكثر علمية وموضوعية، وفي هذا الإحياء لا شك أن الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين كان أحد الأسماء البارزة. فمن خلال دراساته التي لا تقدر بثمن، وقبل كل شيء سلسلة الكتب بعنوان تاريخ التراث العربي التي تتعلق بصعود الأدبيات العلمية التقليدية والعقلانية من بدايات الحضارة الإسلامية، تمكن البروفيسور سزكين من التوصل إلى استنتاجات أزالَت الصور النمطية السابقة وتركت إرثاً أكاديمياً هاماً.

تنظم مؤسسة أبحاث الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين لتاريخ العلوم في الإسلام بالتعاون مع جامعة اسطنبول وجامعة السلطان محمد الفاتح الوقفية، ندوة الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين الدولية الأولى لتاريخ العلوم في الإسلام من 13 – 15 حزيران/يونيو 2019 في اسطنبول. والهدف إحياء ذكرى الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين الذي رحل مؤخراً، وإلهام الأجيال القادمة بالمثال الرائع لإرثه الأكاديمي المذهل.

Özetler tebliğcilerin ilk adına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Abstracts are listed in alphabetical order by first names.

مدرجة بالترتيب الأبجدي وفقا للاسم الأول الملخصات

Her tebliğde ilk sırada yer alan başlık sunumun yapılacağı dile atıfta bulunmaktadır.

The first title of each paper refers to the language of the presentation.

يشير العنوان الأول لكل ورقة إلى لغة العرض التقديمي

Abderramán El-HAJJI

الحضارة الأندلسية علميتها وعلمها

Endülüs Medeniyeti: Bilimsel Yönü ve Orada Gelişen Bilimler

The Civilization of Al-Andalus: Its Scientific Aspects and the Sciences Growth There

الأندلس وفُتوحاته نفحة إسلامية، بنت مجتمعة على القرآن الكريم والسنة، دليلها نَسْمَةُ نَبْوِيَّة، تُقِيم حياته على البناء الإسلامي. كان التعليم عاماً للجميع، أَقَدَمُوا عليه نساءً ورجالاً وأطفالاً متنافسين. يقوم التدريس في مرحلته الأولى على التعليم الشرعي ثم يأتي التخصص. أصبح العلم وطلّبه شارةً، مَنْ حَرَمَهَا يَغْدُو مهمشاً معزولاً ومهملأً وربما منبوذاً، لم يكن في الأندلس أمّي واحد، رغم عدم وجود مدارس رسمية للدولة. طَهَّرَ أهلُه وعلماءُه في كافة الميادين المعروفة، زادوا فيها تَرْقِيَةً وتصحيحاً لأخطائها القائمة لدى الأمم قبلهم، أنشأوا الجديدة منها. تَفَقَّهَتْ أُمَمُهُم أنهاره وفتحت أبوابه فولجوها إبداعاً وابتكاراً وبتّاجاً، مُلِئَتْ بها الحياة، كانت بحراً زاخراً، طَمًا مَوْجُه كُلِّ النواحي. إمتلأت الميادين بآلاف العلماء خلال القرون الثمانية، مِنْ كُلِّ عِلْمٍ وميدان، بأعلى مستوياتها الفادرة المثال.

حديثنا يَحُصُّ العلوم البحتة sciences، لدينا فيها مئات العلماء في كُلِّ منها، يَبْدُو أنهم ليسوا أَقَلَّ عدداً مِنْ أَيْ عِلْمٍ آخَرَ، حتى الشرعية بأنواعها. كثيرٌ مِنْ أبداعاتهم الجديدة الباهرة ادَّعَاها الغربيون، بعد ما حَصَلُوا عليها فقط غِبَّ اتصالهم بالأندلس وبقية العالم الإسلامي، مثل ادِّعاء: الطريقة العلمية التجريبية في البحث القائم على الملاحظة والتجربة والمُشَاهَدَة، للعالم والفيلسوف الإنجليزي روجر بيكون Roger Bacon (1292م)، يقال أنه جاء قرطبة لتعلم العربية ودرس العلوم وعاد بمخطوطات، لم يكن أكثر مِنْ أحد تلامذة العلوم الإسلامية، ما كان نَفْسُه سَأْمُ يوماً مِنَ الإعلان أَنَّ العربية وعلمها هي الطريق الوحيد للمعرفة الحقة. Robert Briffault, The Making of Humanity, p. 201.

كانت الأندلس مَفْصِداً لكل طالب علم ومعرفة، القادمون إليه مِنْ كُلِّ حَدَبٍ وَصَوْبٍ، حتى من العالم الإسلامي، مع الفارق الكبير. أما مِنْ أوروبة الغربية، كان الأندلس البوابة الرئيسيّة الوحيدة للعلم والمعرفة وفَهِمَ أمور الحياة وكُلِّ أسباب التقدم بأنواعه، الذي لم تكن تملك منه شيئاً، حتى ليذكر أن الراهب الفرنسي جيربرت Gerbert قدم إلى الأندلس وتعلم العربية ودرَسَ الرياضيات والفلك والكيمياء وغيرها لمدة ثلاث سنوات، حين عاد اختير بابا الفاتيكان باسم سلفستر الثاني Sylvester II، بَلَغَ مِنْ العِلْمِ مبلغاً كان يُجْري تجارب كيميائية يظن عامةً مِنْ حوله أنه ساحر (تايخ غوزوات العرب، رينو، 296. الحضارة الإسلامية في الأندلس، 49-50، 63).

كانت الأُسْرُ الأندلسية مَحَاضِنَ دراسية لإفرادها، أساتذتها الوالدان والمربون والزائرون مِنْ أَهْلِ العِلْمِ، كلهم يحمله تلقياً ويَدَلُّ. نَتَجَّتْ ظاهرة علمية ملموسة، أَنَّ الأُسْرَةَ تُورِثُ أبناءها علمهم وتخصصهم، لدينا أُسْرٌ لأجيال يُطَهِّرُ فيها علماءً منهم، بنو زُهْرٍ في الطب وبنو جَعْفَانَ في القضاء وبنو رُشْدٍ في الفقه، وبنو حَزْمٍ في الفقه والأدب وغيرها وغيرهم لأجيال، حتى الأمراء والحكام والمسؤولين كانوا من العلماء والفقه.

Abouzar FARZPOURMACHIANI

Bîrûnî's Work on Specific Gravities: A New Effort for Solving Archimedes' Problem by Menelaus' Method

Bîrûnî'nin Özel Yerçekimine Dair Eseri: Arşimed'in Problemini Menelaus'un Metoduyla Çözmeye Yönelik Yeni Bir Çaba

عمل البيروني على النقل النوعي: جهد جديد لحل مشكلة أرشميدس بطريقة منالوس

Archimedes' (3th B.C.) problem, finding the purity of a metal piece, is one of the most famous problems in history of science. He solved this problem by inventing a water-balance. Menelaus (1th – 2th centuries) has proffered some mathematical methods for solving this problem. His methods do not need water-balance but they need some assumptions that are calculated by using a simple balance and metal pieces with equal volume. Bîrûnî (10th -11th centuries) tried to solve this problem and because of its accuracy he chose Menelaus' mathematical methods. He invented an instrument that by use of it he can calculate the weight of metal pieces with equal vol-

ume without constructing them. In his work, Maqāla fī al-nisab allatī bayn al-filizzāt wa al-jawāhir fī al-hajm, he explains about his efforts for solving this problem. In this work, I explain about this Maqāla and Bīrūnī's effort for solving Archimedes' problem, his study on previous methods for solving it and new aspects of this Maqāla that previous researches have not spoken about it.

Ahmed DJEBBAR

Islamic Mathematics in the Work of Fuat Sezgin

Fuat Sezgin'in Çalışmasında İslam Matematiği

الرياضيات الإسلامية في أعمال فؤاد سزكين

The paper will discuss the different contributions of Professor Fuat Sezgin in favor of research on the history of mathematical activities in Islamic countries: In the first place, the creation, in the building of the "Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften an der Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt", of a permanent structure that can accommodate researchers, and the provision of a rich library containing books on mathematics produced in Islamic countries and manuscripts (photocopied or microfilmed) from different libraries around the world. Secondly, realization of a vast project, entitled "Islamic Mathematics and Astronomy", which allowed the collection and publication, in facsimile, of hundreds of works on the mathematics of the countries of Islam through their theoretical aspects (geometry, number theory, trigonometry, etc.) or applied aspects (optics, planetary models, astronomical instruments, etc.). Thirdly, the publication of a specialized journal, "Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften", which was a stimulant for research on the history of mathematical and astronomical activities of the civilization of Islam. Fourthly, the paper will discuss the mathematical and astronomical part of the monumental project of Professor Fuat Sezgin, "Geschichte des arabischen Schrifttums", whose volumes V, VI and VII have renewed and considerably enriched the bibliography of the mathematical, astronomical and astrological countries of Islam, and allowed new research in these three areas.

Ahmet AĞIRAKÇA

Allâme Fuat Sezgin'in Tıp Tarihine Katkılarında Bazıları

Some Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin to the History of Medicine

بعض إسهامات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ علم الطب

Fuat Sezgin, İslam medeniyeti tarihine önemli katkılarda bulunan çağdaş düşünür ilim adamlarından biridir. İslam ilimleri ve medeniyeti tarihi üzerine araştırmalar yaparak bilim tarihimizde muazzam bir dönem açtı. İnsanlık medeniyet tarihinin gelişimi İslam âlimlerinin çalışmaları ile gerçekleştiğini hayatı boyunca anlattı ve yazdı. Avrupalı bilim adamlarının duygusal ve ideolojik yaklaşımları hem İslam dünyasında hem de Batı dünyasında yanlış bir İslam medeniyeti algısına yol açmıştır. Böylece Batı medeniyeti karşısında yetersiz bir konuma ve insanlık tarihine çok az katkı yapan İslam medeniyeti algısı ortaya çıkmıştır. Ancak İslam medeniyeti tarihi, insanlık tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olduğunu sürekli dile getiren allâme Fuat Sezgin bunu tam aksini ortaya koymuştur. Onun çalışmaları İslam medeniyeti tarihinde geliştirilen bilim

ve teknoloji, hem İslam dünyasında hem de bütün dünyada insanlık için yeni yaklaşımların oluşmasını sağlamıştır. İslam ilimler tarihi ve teknoloji tarihindeki çalışmalar ve İslam âlimlerinin ortaya koyduğu veriler yaptıkları keşif ve icatlar insanlığın günümüz bilim ve teknolojisine erişimine önemli katkılar sağladığını hep dile getirmiştir. Batılı ilim adamları gözûyle İslam medeniyeti hakkında yapılan çalışmalar hem yetersiz hem de kasdî ideolojik ve duygusal çalışmalar olduğunu anlatıp yazan Fuat Sezgin olmuştur. Bilim tarihine yeni bir bakış açısı kazandıran ve bilinmeyi, hep saklı bırakılmış gerçekleri ortaya çıkarmak için ilim hayatımıza önemli katkılar sağladı. İslam bilim ve teknoloji tarihi hakkındaki düşünceleriyle İslam'a farklı gözle bakan araştırmacı ve ilim adamlarının içine düştükleri hataları açıkça ve cesurca dile getiren öncü bir ilim adamıdır. Bu tebliğde Fuat Sezgin'in tıp tarihine yaptığı katkılar ana hatlarıyla ortaya konulup değerlendirilecektir.

Alexandra BETTAG

Arabic Astronomy in the Mirror of Early Modern European Art: A Case Study

Erken Modern Avrupa Sanatının Aynasında Arap Astronomisi: Bir Vaka Çalışması

علم الفلك العربي في مرآة الفن الأوروبي المعاصر المبكر: دراسة الحالة

In 1515 the famous German Renaissance artist Albrecht Dürer created some of the most innovative and influential star maps of the European Renaissance in cooperation with the cartographer and historian Johannes Stabius and the astronomer Conrad Heinvoegel. In one of these maps, representing the southern hemisphere, the influence and impact of Arabic sciences becomes visible. By analyzing this joint work of Dürer, Stabius and Heinvoegel as a material evidence of the reception of Arabic sciences in Western Europe, in particular in the field of astronomy and astrology, this case study aims at exploring the scientific and cultural context which shaped its creation and showing the crucial influence of Arabic scientific knowledge for the development of western European science and culture. At the same time this study tries to show, how Arabic scientific knowledge was perceived and passed on generations of western European scientists. It tries to follow the pathway of Arabic scientific works, like those of Al-Sufi, represented in Dürer's starmap, into the thought and scientific work of Dürer's contemporaries and predecessors like the famous scholars Regiomontanus and Walther who contributed to the scientific renewal in the Western European Renaissance.

Ali ATASOY

15. Yüzyılda Ali Kuşçu'nun Bazı Matematiksel Hesaplama Yöntemleri

Some Mathematical Methods of Calculation Used by 'Alī al-Kudhijī in the 15th Century

بعض طرق الحساب الرياضي لعلي كوشجي في القرن الخامس عشر ميلادي

Yüzyıllar boyunca eserleri kaynak kitap olarak kullanılan Ali Kuşçu (ö. 1474), yaşadığı dönemde ve ileriki çağlarda çok önemli bir bilim adamı olarak şöhret bulmuştur. Ali Kuşçu'nun bilimsel çalışmalarının bilime yaptığı katkıları oldukça önemlidir ve bu katkıların teknik anlamda ayrıntılı biçimde incelenmesi hususunda çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Halbuki özellikle matematik ve astronomi alanındaki eserleri bilim dünyasında asırlar boyu temel kaynak olarak kulla-

nılmıştır. Bu çalışmada Ali Kuşçu'nun hesaplamalarda kullandığı bazı matematiksel yöntemler incelenecektir. Bunun için Ali Kuşçu'nun eserlerinin bir kısmının çevirileri incelenmiş ve eserlerindeki matematiksel yöntemlerin bilim dünyasındaki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Alicia MARAVELIA

Ancient Egyptian Medicine as a Source of Healing Methods and Knowledge, through Trans-Cultural Pathways and its Developments

Kültürlerarası Yollar Aracılığıyla Tedavi Yöntem ve Bilgisinin Yayılımı Açısından Bir Kaynak Olarak Antik Mısır Tıbbı ve Gelişimi

الطب المصري القديم كمصدر لنشر طرق العلاج والمعرفة من خلال طرائق التبادل الثقافي وتطوراتها

Ancient Egyptian medicine is renowned for the development of this science during Antiquity in the Eastern Mediterranean Basin, being also famous at Asiatic sites, where (as the sources prove) ancient Egyptian medical doctors were invited even by royalty to cure their own families and people. At that time (during the New Kingdom, c. 1550-1070 B.C.) the lingua franca of the Eastern Mediterranean was Assyrian (a Hamito-Semitic language in which the renowned Pact of Peace, after the Qadesh Battle (c. 1274 B.C.), was signed between Ramses II and the Hittite King Hattusili III, nowadays exhibited in the Archaeological Museum of Istanbul), a fact that facilitated the dissemination of Egyptian medical practice and know-how to be spread around Western Asia, thus significantly contributing to the later development of Hebrew, Persian, Arabic and Turkish Medicine. We must, however, demythologize the ancient Egyptian Medicine that was pioneering in surgery, anatomy (through the advanced mummification techniques), some healing practices and ophthalmology, but it never understood the importance of the brain, thinking of the heart (because of purely metaphysical reasons) as the centre and abode of the soul and in general as the centre of the human organism functions. If the Egyptian medicine was so advanced, as many esoterists and pyramidiots claim, then it would have cured important illnesses that are observed even in the mummies of Pharaohs, the persons who had immediate access to the best Egyptian medical doctors. In this paper we shall examine in depth the medicine of the ancient Nile-Dwellers, emphasizing in its healing and metaphysical concepts, surgery, ophthalmology and pharmacopoeia, showing that it consisted of a source of healing knowledge towards the East (we shall also briefly examine the Alexandrian and Byzantine medicine), upon which the Arabic medicine was definitely based, progressing and highly developing medicine during the Middle Ages, a period when the ancient Hellenic knowledge was safeguarded, translated and evolved by Arabian scholars, while in the West people were being burned on the stake by the Roman Catholic Church because of their genius scientific theories.

Amina ATHER

Further Understanding Avicenna's View on Cancer Based on Nuclear Magnetic Resonance Spectroscopy Based Metabonomic Analysis

Metabonomik Analizlere Dayalı Nükleer Manyetik Rezonans Spektroskopisi Aracılığıyla İbn Sînâ'nın Kanser Hakkındaki Görüşünün Ayrıntılı Olarak Değerlendirilmesi

مزید من الفہم لوجہ نظر ابن سینا عن السرطان بناء على تحليل الأيض بمطيافية الرنين المغناطيسي النووي

Influenced by Hippocrates (c. 460-370 B.C.) and Galen (c. 129-216 A.D.), Avicenna(d. 1037 A.D) believed that cancer was mainly caused by an excess of black bile which would disrupt the balance of four humors (blood, phlegm, yellow bile and black bile) and lead to "abnormal black bile" syndrome although other humors (blood, phlegm and yellow bile) also cause cancers. In his Canon of Medicine, he described the symptoms and signs of "abnormal black bile" and "non-abnormal black bile" syndromes, according to which, we aim to find out if cancer has classification method beside what is used in modern medicine by thus to provide a basis for a more effective treatment of cancer.

Two hundred and forty cancer patients were classified into the symptoms and signs of "abnormal black bile" and "non-abnormal black bile" syndromes groups according to the humor classification criteria described in his Cannon of Medicine, while 50 healthy volunteers were used as controls. After 1H nuclear magnetic resonance spectroscopy analysis of plasma samples from cancer patients with "abnormal black bile" syndrome, "non-abnormal black bile" syndrome and healthy controls, and the data compared. We found these three groups were separable and demonstrated different metabolic changes and characteristics. Cancers may have some other classification methods beside what is used in modern medicine, and based on which there might be other treatment methods and therapeutic drugs, which need to be confirmed in further research.

Arman ZARGARAN

Causes Giving Rise to the Medical Sciences during Islamic Golden Age (9-13th Century C.E.)

İslam'ın Altın Çağında (9.-13. Yüzyıllar) Tıbbi Bilimlerin Gelişimini Sağlayan Sebepler

الأسباب التي أدت إلى نهضة العلوم الطبية خلال العصر الذهبي للإسلام القرون 9-13 م

Current medicine is the result of the attempts of scholars in different civilizations during history. This progress of medical sciences has a deep root in the history. But, there were some critical points in the history of medicine that development of medical sciences had great rise up. From 9th to 13th centuries C.E. in Islamic era was one of these critical points that is called as "Islamic Golden Age". Many influential scientists like Akhawayni, Rhazes, Haly Abbas, Avicenna, Jorjani, etc. flourished medical sciences during this period of time. But, it was not happened suddenly. There were many causes that lead to this golden time. Some of the main causes were described as follow: (1) Persian medicine in pre-Islamic era: Arabs conquered Persia during first decades of Islamic era. There was well developed and advanced medical system in pre-Islamic Persia. Jondishapour, as one of the main medical schools, centers and hospitals was survived during Arabs attacks to Persia. By starting Abbasid Caliphate, Jondishapour physicians like Bokhtishu family were invited to Baghdad (capital) and they immigrated to this city during the

time. Therefore, many of ancient Persian medical systems were copied in Islamic Caliphate, in particular in Baghdad by them. (2) Abbasid Caliphates started to use non Arabs policymakers, in particular Persians like Barmaki family. They helped to spread scientific tradition of their civilized homelands in Islamic territories and the court of caliphs'. They drew caliphs' attention to support scientific movements. (3) Islam has a great opportunity to support scientific movement. There were many holy words to support knowledge, in particular medical sciences. It was a great cause of Muslims attention to learn and progress of medical sciences. (4) Muslims started to translate medical books from Greek, Persian, and Syriac to Arabic and this language became lingua franca. It became a prestigious work in early Abbasid Caliphate. Great translators like Hunain were important scientific persons in that era. This period of time (8-9th century C.E.) is called as "translation era". During this time a scientific tradition was established in Islamic society and everything was ready to start Islamic Golden Age. After this scientific movement that its roots backed to ancient Persia, great scientists like Avicenna and others were appeared in Islamic era. It shows that no scientific rise up is happened suddenly. It is a great lesson for current Islamic countries if they want create new Islamic scientific movement and development. It needs creation a scientific tradition and movement in the society and needs time to establish such tradition by education and affecting the culture of people.

Atila BİR

11. Yüzyılda Bilim ve Teknoloji: Bîrûnî'nin Katkıları

Science and Technology in the 11th Century: Contributions of al-Bîrûnî

العلم والتقنية في القرن الحادي عشر ميلادي: مساهمة البيروني

Bilim tarihinin kurucusu George Sarton (ö. 1956) Bîrûnî'yi (ö. 1061) Ortaçağın en özgün bilim adamlarından biri kabul eder. Yazdığı Bilim Tarihine Giriş isimli devasa eserinde 11. yüzyılın ilk yarısını Bîrûnî Çağı olarak adlandırır. Bîrûnî günümüzde ulaşmayı başarmış bulunan önemli eserleri bulunur. Bunlar arasında bilimin kronolojik gelişimini irdeleyen el-Âsârü'l-bâkiye, matematiksel coğrafyanın temellerini veren Tahdîdü nihâyâti'l-emâkin, döneminin matematiksel bilimlerini ve astrolojik temelleri 570 soruda özetleyen et-Tefhîm fî evâli sinâ'ati't-tencîm, bir bilim ve bilgiler ansiklopedisi niteliğindeki el-Kânûnu'l-Mes'ûdi, güneş saatlerinin kuramsal temellerini veren İfrâdü'l-makâl fî emri'l-ezlâl (zılâl) ve usturlapların yapım ve kullanımını konu edinen Kitâb fi'stî'âbi'l-vücûhi'l-mümkinne fi san'ati'l-asturlâb kitapları sayılabilir.

Bîrûnî ele aldığı matematiksel konuları bizim günümüzde anlamakta güçlük çektiğimiz ve izdüşüm yöntemini kullanarak çizdiği soyut şekillerden yararlanarak doğru bir şekilde ortaya koymakta ve yorumlamaktadır. Kanıtlarda tüm işlemler kelimelerle ifade edilmekte ve konunun hiçbir özel durumu göz ardı edilmemektedir. Bulduğu sonuçlar günümüzde geçerli değerlerle de uyum içindedir. Bîrûnî kendi geliştirdiği ölçü aletleri ve mekanizmalarda da çok başarılıdır. Bu tebliğde bununla ilişkin örnekler verilecek ve daha sonraki nesilleri ne derece etkilediği tartışılacaktır.

Atila POLAT & H. Mücella DEMİRHAN ÇAVUŞOĞLU

Mehmed Said Efendi'nin Misâha Risalesi

Mehmed Sa'îd Efendi's Treatise of Misâha

رسالة المساحة لمحمد سعيد أفندي

Humbaracı Ahmed Paşa'nın (1675-1747) idaresi altında 1735 yılında kurulan Ulûfeli Humbaracı Ocağı'nda mühendis hocası olarak görev yapan Mehmed Said Efendi (ö. 1767) geometri ve astronomi alanlarında telif ve tercüme olarak birçok eser vermiştir. Bu çalışmada ilk olarak Mehmed Said Efendi'nin hayatına değinilecek ve bilimsel aletler üzerine kaleme aldığı risâlelerinden genel olarak bahsedilecektir. Kendisinin icat ettiğini söylediği Rub'-ı Müceyyeb-i zü'l-Kavseyn (veya diğer ismiyle Müselleşiye) adlı mühendislik aleti üzerine olan risalesi ile Avrupa kaynaklarından tercüme ederek hazırladığı Pergâr-ı Nisbe aletini anlattığı risalesi Mehmed Said Efendi'nin bilimsel aletlere olan ilgisini göstermektedir. Daha önce incelenmiş olan yukarıdaki risalelere ek olarak bu çalışmada Mehmed Said Efendi'nin 1154/1741 senesinde el-Hacc Ahmed Paşa için hazırladığı ve arazi ölçümünde (misâha) kullanılan tabla adı verilen bir aletten bahsettiği risalesi tanıtılacaktır. Bu risale, Ebu Sehl Nu'mân Efendi'nin tabla aletini anlattığı Tebyînü a'mâli'l-misâha adlı eseriyle aynı dönemde yazıldığından iki eser arasında kısa bir karşılaştırma da yapılarak bahsedilen aletin Avrupa'dan Osmanlı'ya ne şekilde geçmiş olduğu üzerine bazı fikirler de öne sürülecektir.

Ayşe Betül TEKİN

Gazâlî'nin Makâsıd'ı'l-felâsife'sinin Avrupa'da Alımlanması Üzerine Tartışmalar

Debates on the Reception of al-Ġazâlî's Maqâsid al-falâsifa in Europe

مناقشة حول استيعاب مقاصد الفلاسفة للغزالي في أوروبا

İslam dünyasındaki bilimsel ve felsefi birikimin Avrupa'ya aktarılmasında Arapçadan Latinceye yapılan tercüme şüphesiz önemli bir rol oynamıştı. 12. yüzyılın ortalarından itibaren Toledo, artan tercüme faaliyetlerinin merkezi haline gelmişti. Toledo'da önde gelen mütercimlerden biri olan Dominicus Gundissalinus (ö. 1190) Gazâlî'nin (ö. 1111) Makâsıd'ı'l-felâsife'sini Latinceye tercüme ederek Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmasına ve Gazâlî'nin "filozof Algazel" olarak meşhur olmasına sebep olmuştu. Tehâfütü'l-felâsife'sinin 15. yüzyıla kadar Avrupa'da yaygın olarak bilinmemesi de Gazâlî'nin yanlış tanınmasında etkili olmuştur. Ayrıca Makâsıd'ın Latince tercümesindeki giriş ve sonuç bölümlerinin çoğunlukla eksik bırakılması, Gazâlî'nin Ortaçağ Avrupasında İbn Sînâ'yı takip eden bir Meşşâî filozof olarak tanınmasına yol açmıştı. Nitekim girişte filozofların bilimlerdeki amacını ele aldığını yazan Gazâlî, sonuç kısmında da bu kitabın kendi görüşlerini yansıtmadığını belirtmektedir. Bu bölümlerin özellikle mi çevrilmediği yoksa kayıp mı olduğu hâlâ tartışılmaktadır. Genellikle kitabın adı Latinceye Summa Theoricae Philosophie olarak tercüme edilmiş, fakat Makâsıd'ın girişinin de bulunduğu bir yazmada başlığı literal olarak De Philosophorum Intentionibus olarak çevrilmiştir. Bu ikinci tercümenin aslına sadık kalıp kalmadığını tartışan Ayman Shihadeh makâsıd kavramının tekili olan "maksad" teriminin konu, öğretisi veya tez gibi teknik anlamları bulunduğu için Summa şeklindeki birinci başlığın daha doğru tercüme edildiğini savunmaktadır. Diğer taraftan Makâsıd ile Tehâfüt arasında bir bağlantı

olmadığını düşünen Jules Janssens, kitabın asıl başlığının Makâsıdu'l-felâsife olmadığını iddia etmektedir. Bu tür tartışmaları ayrıntılı olarak değerlendireceğimiz tebliğimizde, Arapça kaynakların Avrupa'da Latince tercümelerinin okunmasının neden olduğu problemlerden birine örnek olarak Makâsıdu'l-felâsife'nin Latinceye tercümesi yoluyla Avrupa'da alımlanma süreci ve etkisi incelenecektir.

Bilal DEDEYEV

Ortaçağ İslam Uygarlığının En Büyük Bilim Ocağı Olan Merağa Rasathanesi

Marāğa Observatory as the Most Important Centre of Science in Middle Ages of Islamic Civilization

مرصد مراغة كأهم المراكز العلمية في القرون الوسطى للحضارة الإسلامية

İlhanlılar (1256-1357) devrinde adeta şarkın ilim ve kültür merkezi durumuna gelen Azerbaycan'da dört büyük eğitim ocağından (diğerleri Kazaniye, Reşidiye ve Sultaniye medreseleridir) biri olan ve Ortaçağ İslam uygarlığının en büyük bilim kurumu olarak değerlendirilen Merağa Rasathanesi 1259-1271 yıllarında yapılmıştır. 16 binadan oluşan bu külliyyede abartılı görülsede, Halep, Bağdat, Şam, Kahire ve diğer bölgelerden getirilen 400 bin eserin bulunduğu kütüphane de olmuştur. Burası hükümdar Ebû Saîd Han (1316–1335) devrine kadar kütüphane olarak varlığını sürdürebilmiştir. Reşiduddin Fazlullah, Nasîruddin et-Tûsî'nin başkanlığında 100 kadar bilim adamının burada çalıştığını kaydetmektedir. Bunlar Fahreddin el-Ahlatî, Müeyyidüddin el-Urdî, Fahreddin el-Merâğî, Necmeddin el-Kazvîni, Kutbuddin eş-Şîrâzî, Grigori Ebu'l-Ferec, Fao Mun Çi ve diğerleridir. Anlaşılan o ki, burada Türk, Arap, Fars, Moğol, Yahudi, Süryani, Gürcü ve Çinli olan bilginler din, mezhep ve ırk farkı gözetilmeyen hümanist bir ortamda faaliyet göstermişlerdir. Bunlardan bazıları hakkında ilk defa bu çalışmada geniş bilgi verilecektir. Merağa Rasathanesi bir araştırma merkezi olmanın yanında yüksek öğretim hizmeti sunan bir eğitim ocağı olarak da çalışmalarını sürdürmüştür. 1271 yılında rasathanenin açılış törenine katılan İlhanlı hükümdarı Abaga Han, Nasîruddin et-Tûsî'nin 100 kadar başarılı öğrencisini ödüllendirmiştir. Yaklaşık 50 seneden fazla faaliyet gösteren Merağa Rasathanesi'nde yapılan bilimsel çalışmalarından daha sonraları Çin'de, Semerkant'ta, Hindistan'da, İstanbul'da ve dört asır boyunca ise Avrupa'da geniş çapta faydalanmışlardır.

Bilen İŞIKTAŞ

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Arap-İslam Bilimler Tarihi Araştırmalarının Müzikoloji Alanına Katkıları

Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin's Studies on the History of Arabic-Islamic Sciences on Musicology

إسهامات دراسات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ العلوم العربية والإسلامية عن علم الموسيقى

Tarihsel süreç içinde zengin bir miras oluşturan İslam uygarlığı için müzik yalnızca icra pratiğiyle değil, teorik zenginliğiyle de yazılı literatürün bir parçasını oluşturmuştur. Müzik, Emevi ve Abbasi saraylarından başlayarak bütün İslam devletlerinde gündelik hayatın estetik formlarından biri haline dönüşmüştür. Antik Yunan'dan Mezopotamya uygarlıklarına, Yakın Doğu'da İslam öncesi

ses mirasının farklı kültürel etkileşimlerle ileri taşınması aşamasını temsil eden müzik, kadim İslam geleneğinde gerek teorisyenlerin gerek bilimlari sınıflandırma yolunda eserler veren düşünürlerin daima ilgilendiği bir alan olmuştur.

Prof. Dr. Fuat Sezgin, 20. yüzyılda özellikle Arap-İslam bilimler tarihi konusunda ortaya koyduğu etkileyici yapıtları ve dünya çapında elde ettiği tartışılmaz akademik saygınlığıyla yalnızca bilimler tarihi hususunda mekanik ve teknik anlamdaki tespitleri ve orijinal bulgularıyla değil, müzik tarihi literatürüyle de ilgilenmiş ve Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi Arap-İslam Bilimler Tarihi Enstitüsü kapsamında birçok önemli eserin neşrine imkân sağlamıştır. Bunun yanı sıra aynı enstitünün müzesinde mûsikî aletlerinden oluşan bir sergi oluşturmuştur. Buradaki eserler organoloji açısından müzikoloji bilimine büyük malzeme sunmaktadır. Sezgin'in yayınladığı eserler arasında Henry George Farmer'in Doğu Müziği Araştırmaları adlı eseri, Safiyüddin el-Urmevî'nin Kitâbu'l-edvâr'ı, İbnü't-Tehhan'ın Hâvi'l-fünûn ve selvetü'l-mahzûn'u, Fârâbî'nin Kitâbü'l-Mûsika'l-kebîr'i, Fethullah eş-Şirvânî'ye ait olan Mecelle fi'l-mûsikî adlı eserleri ilk akla gelenlerdir. Bu tebliğ kapsamında büyük bir şarkiyat âlimi olan Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Arap-İslam mûsikî tarihine yönelik katkı sağlayıcı yayınları ve bu mirası yorumlama biçimine yer verilecektir.

Carmela BAFFIONI

Kitâb al-hâwî fî l-tıbb, IX on the Diseases of the Womb by Abû Bakr al-Râzî and its Sources

Ebû Bekir er-Râzî'nin Kitâbu'l-hâwî fi't-tıbb'ının Rahim Hastalıklarına Dair IX. Bölümü ve Kaynakları

كتاب الحاوي في الطب عن أمراض الرحم لأبي بكر الرازي ومصادره

The paper discusses the gynaecological section of Kitâb al-hâwî fî l-tıbb by Abû Bakr al-Râzî (854/865-925 or 935). The work collates Râzî's learning and observations on all aspects of pathology, hygiene and therapeutics, and contains dozens of quotations from ancient authors. Kitâb al-hâwî uses Greek, Byzantine, Syriac and Indian sources, especially in the tradition from Hippocrates to İshâq ibn Hunayn (d. 910).

The "Book on the diseases of the womb" is divided into six sections. Every chapter contains paragraphs that begin with the mention of a certain medical authority, disease, or symptoms – but this is not systematic. Some medical practices are advised more frequently than others: bloodletting is an example. A great importance is attributed to "signs" and "indications", which reflects Râzî's empirical approach. The doctrine of female sperm is supported in numerous passages. There are two quotations from Hippocrates' oath, very similar to each other. Miscarriages provoked by jumps and leaps are mentioned several times. Among the names explicitly mentioned, 11 are unidentified names, and there are 27 identified names. As to the works cited or quoted, we have some 18 unidentified titles.

Cumhur Ersin ADIGÜZEL

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Endülüs'te Gelişen İslam Bilim Tarihi Çalışmalarına Katkıları

Contributions of Prof. Dr. Fuat Sezgin on the History of Sciences in al-Andalus

إسهامات الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في تاريخ العلوم في الأندلس

Endülüs, İslam dünyasının bir parçası olduğu yaklaşık sekiz asırlık süreç boyunca, özellikle de İslam dünyasındaki bilimsel gelişmelerle bağlantılı olarak 10.13. yüzyıllar arasında önemli bilim merkezlerinden biri olmuştur. Endülüslü bilginlerin matematik, astronomi, kartografya, tıp, eczacılık, botanik ve felsefe gibi alanlara dair telif ettikleri eserler, yazıldıkları alanlarla ilgilenen Hıristiyan veya Yahudi bilim adamlarınca büyük bir dikkatle takip ve tetkik edilmiş; kimi zaman henüz müellifleri hayattayken Arapçadan İbranice ve Latinceye yapılan tercüme yoluyla Batı'da bilimsel çalışmaların gelişmesine son derece önemli katkılar sağlamıştır. Büyük bilim tarihçisi Prof. Dr. Fuat Sezgin, Endülüs'te gelişen İslam bilim tarihi eserlerinin taşıdıkları önemi bihakkın takdir etmiş ve Endülüs, Sezgin'in çalışmalarında önemli bir yer tutmuştur. Öyle ki, Sezgin, çok yönlü bir bilgin olan İbn Sîd el-Batalıevsî; astronomi bilgini ez-Zerkâli; Endülüs'te gelişen felsefî düşüncenin başlıca temsilcileri olan İbn Bâcce, İbn Tufeyl, İbn Rüşd ve İbn Seb'î'n gibi kişi merkezli eserlerinin yanı sıra, tarihî coğrafya ve İslam felsefesinin Batı'ya aktarımı gibi bazı tematik çalışmalarını coğrafi olarak sadece Endülüs'e ayırmıştır. Bu çalışma, İslam medeniyetinin batı ucunda önemli bir bilim merkezi olarak öne çıkan Endülüs'te Müslüman bilginlerin telif ettikleri eserler ve bu eserler üzerine yapılan bilimsel çalışmalara Prof. Dr. Fuat Sezgin tarafından yapılan katkıları incelemeyi hedeflemektedir.

Detlev QUINTERN

From Alexander von Humboldt to Fuat Sezgin: On the Discovery of America — A comparative Historiography

Alexander von Humboldt'tan Fuat Sezgin'e: Amerika'nın Keşfi Hakkında Mukayeseli Bir Tarih yazımı

من الكسندر فون همبولت إلى فؤاد سزكين: عن اكتشاف أمريكا- تاريخ مقارن

Alexander von Humboldt (1769-1859) not only studied the history of the discovery of America intensively but also appreciated the contributions of Arabic sciences to the universal heritage of humanity. Humboldt referred to astronomers and geographers from the flourishing period of sciences during the era of the Abbasid caliph al-Ma'mûn (r. 813/819-833) in Baghdad, emphasizing that it were Arabic sciences—Arabic became a lingua franca for sciences since the 8th century—which introduced modern natural sciences (physische Wissenschaften). He called attention to a first cartographical representation of the circumnavigability of Africa on the world map of al-İdrîsî (ca. 1100-1166), and he studied the adaption of Arabic astronomical-geographical works by Christoph Columbus who set sail in late Summer 1492 from the Canary Islands in order to explore a western sea route to India and the Far East. Humboldt could not be aware of the Amerika Map of the Ottoman admiral and cartographer Pîrî Re'îs (ca. 1470-1554) which was found in 1929 in Istanbul's Topkapı Palace, giving new impetuses to the history of the discovery of America. The Pîrî Re'îs maps were studied by Paul Kahle (1933) and Afet İnan

(1937, 1954, 1974). Fuat Sezgin embedded the Pīrī Re'īs America map in a wider historical context of sciences, integrating relevant texts and maps interdisciplinarily and cross-culturally. While overcoming eurocentric approaches, Fuat Sezgin introduced a universal understanding of the discovery of America. The historiography of assumed European discoveries requires decolonization.

Dirk GRUPE

Thābit ibn Qurra's Arabic Translation of Ptolemy's Almagest: A Discussion Based on MS Jaipur, Maharaja Sawai Man Singh II Museum Library, 20

Batlamyus'un Almagest'inin Sâbit b. Kurre Tarafından Yapılan Arapça Tercümesi: Jaipur, Maharaja Sawai Man Singh II Müze Kütüphanesi, 20'deki Elyazmasına Dair Bir Tartışma

ترجمة ثابت بن قرة العربية لمجسطي بطليموس: مناقشة بناء على مخطوط جايبور، متحف مكتبة المهرجا ساواي مان سينغ الثاني، 20

The existence of an Arabic translation of Ptolemy's Almagest by the polymath and translator Thābit ibn Qurra (d. 901) was long denied by historians of Islamic science. In 2012, I was able to prove this existence based on a Latin fragment of the Almagest, which, as I demonstrated, was translated from Thābit ibn Qurra's unknown Arabic text. The fragment also revealed that Thābit ibn Qurra made systematic changes to the content and the format of Ptolemy's arguments. Since my discovery of this unknown Arabic tradition of Ptolemy, I have also been able to associate with it the works of various Islamic astronomers – among them Ibn Sīnā and Ṭūsī – due to their adoption of Thābit's changes to Ptolemy's original arguments. However, while the known Latin fragment is a defective, translated derivative of Thābit's work, Arabic-speaking authors often made eclectic and creative use of Thābit's ideas. As a result, the known witnesses of Thābit ibn Qurra's translation of the Almagest not only differ but also contradict each other in what they suggest to be original elements of the text.

In my talk, I will discuss central features of Thābit ibn Qurra's translation of the Almagest, and their inconsistent transmission in the sources, in view of the Arabic text in MS Jaipur, Maharaja Sawai Man Singh II Museum Library, 20. In 2015, I was able to safely attribute the Jaipur text to the Thābit tradition. A thorough inspection of the manuscript has been possible for me during a recent stay in Jaipur.

Elaheh KHEIRANDISH

Cities of Stars: The Historical Relationship between Optics and Astronomy

Yıldızların Şehirleri: Optik ve Astronomi Arasındaki Tarihi İlişki

مدن النجوم: العلاقة التاريخية بين البصريات وعلم الفلك

This presentation is an extension of the project "Around the World with Early Science" launched in 2014 at the Sezgin Institute's Summer School in Istanbul's Museum of the History of Science and Technology in Islam. In its present context, the project follows episodes within optics and astronomy with a focus on the historical relationship between them, with reference to specific cities in and beyond the Islamic Middle Ages.

Elaine van DALEN

Al-Filāḥa al-nabaṭiyya to be Ibn Waḥshiyya's Translation

İbn Vahşiyye'nin Tercümesi Olarak el-Filâhatü'n-Nabatiyye

عن كون الفلاحة النبطية ترجمة لابن وحشية

Fuat Sezgin considered the tenth-century al-Filāḥa al-nabaṭiyya to be Ibn Waḥshiyya's translation of a source text, possibly dating to the 5th or 6th century A.D., which in turn was itself a compilation of older material. In GAS IV, he called for a careful study of the work in order to find out the date of the work's sources and establish a more precise determination of its time of origin. Scholars have since demonstrated, for instance, a connection with Vindonius Anatolius' 4th century agricultural practices, as well as Neoplatonic ideas on the soul, both supporting a late-antique date of the compilation. This paper will draw attention to the influence of Aristotle and Theophrastus on biological theories of generation and growth in the agriculture. In this respect, the work is decidedly un-Platonic and inhibits a materialism that seems to draw from both Aristoteles' Historia Animalium and Theophrastus' De Causis Plantarum. The late-antique compiler moreover combines these biological theories with Galen's thinking on the soul as set out in his Quod animi mores corporis temperamenta sequantur.

Elif BAGA

Anadolu'da Yazılan ilk Matematik Risalesi: Emînüddin Ebherî'nin Fusûl kâfiye fî hisâbi't-taht ve'l-mîl Adlı Eseri

The First Treatise of Mathematics Written in Anatolia: Amîn al-Dîn al-Abharî's Fuşûl kâfiya fî ḥisâb al-taḥt wa al-mîl

الرسالة الأولى في الرياضيات التي كُتبت في الأناضول: أمين الدين الأبهري فصول كافية في حساب التخت والميل

Matematik, İslam medeniyeti ilim geleneğinde en başından itibaren dikkate değer bir ilgiye mazhar olan ve akabinde hızlı bir ivmeyle yükselişe geçen ilimlerden biridir. Bu alakanın bir gerekçesi, matematiğin, hiçbir ilme muhtaç olmayıp birçok ilmin ona muhtaç olması bakımından üstün görülmesi iken diğer gerekçesi bir alet ilmi olması hasebiyle hem nazarî hem amelî her alanda yapılan işin veya üretilen bilginin kolaylaşmasının, mükemmelleşmesinin, sıhhatinin ve dakikliğinin ona bağlı olmasıdır. Bu meyanda, 13. asırda Anadolu topraklarının büyük oranda Türkleşmesinin ve İslamlaşmasının ardından İslam coğrafyasının diğer bölgelerinde olduğu gibi Anadolu'da da matematik kitapları üretilmeye ve bu kitaplar aracılığıyla eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmeye başlanmıştır. Son araştırmalara göre Anadolu'da üretilen ve günümüze ulaşabilen matematik kitaplarından en erken tarihli, meşhur bilgin Esîrüddin Ebherî'nin (ö. 663/1265) torunu, Sivas doğumlu Emînüddin Ebherî'nin (ö. 733/1333) Arapça olarak büyük ihtimalle 14. yüzyılın ilk çeyreğinde telif ettiği Fusûl kâfiye fî hisâbi't-taht ve'l-mîl adlı eserdir. Sayıların şekilleri ve basamakları, iki katını alma, yarıya bölme, toplama, çıkarma, çarpma, bölme, karekök bulma, küpkök bulma ve hesap işlemlerinin sağlanması olmak üzere on fasıl halinde inşa edilen metinde hindî, hevâî ve sittîni hesap türlerinden ilki esas alınmıştır. Bu bağlamda eserin ondalık konumsal sayı sistemi ile bu sisteme göre yapılan tüm hesap işlemlerinin Anadolu coğrafyasında tanınması, yaygınlaştırılması ve zamanla değişen ihtiyaçlara uygun olarak yeniden üretilmesi

için başlangıç noktasını temsil ettiği söylenebilir. Tüm bu önem ve gerekçelere binaen bu bildiriye Anadolu'da yazılan ilk matematik kitabı tanıtılarak Osmanlı matematik geleneğinin oluşum ve gelişimindeki rolü tartışılacaktır.

Fateme SAVADI

Quṭb al-Dīn Shīrāzī's Description of the Mediterranean Sea in the Ikhtiyārāt-i Muẓaffarī

Kutbuddin eş-Şīrāzī'nin İhtiyārāt-ı Muẓaffarī'sindeki Akdeniz Tasviri

وصف قطب الدين الشيرازي للبحر الأبيض المتوسط في اختيارات مظفري

Quṭb al-Dīn al-Shīrāzī (d. 710/1311), the great polymath of the 7-8th/13-14th centuries, spent almost 20 years of his life in Anatolia where he wrote three major works in the field of theoretical astronomy, two in Arabic, one in Persian. Shīrāzī who had studied astronomy with Naṣīr al-Dīn al-Ṭūsī (d. 672/1274) played an important role in the establishment of the tradition of theoretical astronomy in Anatolia. His Persian work entitled the Ikhtiyārāt-i Muẓaffarī ("Muẓaffarī selections") written on 9 Dhū al-Ḥijja 680/22-23 March 1282 in Sivas, is dedicated to Muẓaffar al-Dīn Yavlak Arslan (r. 1280–1292), the local ruler of a small emirate in Kastamonu. From the third book of the Ikhtiyārāt, which is on the configuration of the Earth, we learn that Muẓaffar al-Dīn had a vested interest in topography and cartography. Thus, based on a Greek graticule map of the Mediterranean Sea, Shīrāzī provided a precise description of this sea in the rest chapter of Ikhtiyārāt's Book III, which contains many geographical details. This description is especially very important, since the map reproduced from which is different from those produced in the Ptolemaic tradition of cartography, especially with regard to the outline of the African coastline, and seems closer to the European portolan charts of the Mediterranean Sea from the same period. This paper is aimed at analyzing this particular description of the Mediterranean Sea and the map reproduced from it in the historical context of the composition of the Ikhtiyārāt.

Fathi JARRAY

Mizwala or Islamic Sundial: Situation of Research and Future Projects

Mizvele veya İslam Dünyasındaki Güneş Saati: Araştırmaların Mevcut Durumu ve Geleceğe Dönük Projeler

المزولة أو ساعات الشمس الإسلامية: حالة الأبحاث والمشروعات المستقبلية

The Islamic sundial, mizwala from the Arabic word zawāl (noon), is a plaque of marble or sandstone, often placed on a built structure and oriented towards the sun. It contains symbols and codes that determine, with a gnomon or a string whose shadow follows the rotational movement of the sun, the moments of prayer, the hours of the day and other astronomical and religious moments. The fixing of the plaque is according to very precise rules in order to ensure accuracy of determining the moments of prayer.

A few years ago, we have started a research project about Islamic sundials and history of astronomy. In addition to the collection and the inventory, we have tried to discuss some questions related to this instrument and its religious and social functions, and the transmission of knowledge's through the Islamic world and with other civilizations.

Our approach led us to make many comparisons with the same material from other Islamic countries, even though the elementary knowledge about it. Indeed, excepting the collection of sundials of Turkey released by Nusret Çam, of Egypt made by Jamal Khayr-Allah and the corpus of Tunisia studied by myself, the other Islamic gnomonical material is still unknowns and we have just some scattered information about the most important instruments in the historical or archeological studies.

In this paper, we will try to present the state of research and the mains studies that were made until now about Islamic sundial. In the second step, we will show the characteristics of this instrument through the results of these studies, and conclude with the future horizons as the utility of the catalog of sundials in the Islamic world, the cooperation between scientists and archeologist and the use of computer software in the study of this type of astronomical instrument.

Fevzi YILMAZ

Doğumunun 1046. Yılında Bîrûnî: Kıymetli Taşlar ve Metaller Araştırması

Al-Bîrûnî in His 1046. Birth Anniversary: His Researches on Gemstones and Metals

البيروني في ذكرى ميلاده ال1046: أبحاثه عن الجواهر والمعادن

Bîrûnî, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük âlimlerinden biridir. Âlim, bilim dalları arasında geçiş yapabilen kişidir. Matematik ve fizikten astronomiye; jeoloji ve mineralojiden coğrafyaya; sosyal antropoloji ve dinden tarihe kadar pek çok ilmi alanda eserler veren Bîrûnî, şeref timsali bir büyük bir bilge insandır. Bîrûnî, bir o kadar da tevazu sahibi olup, eğilmesini bilmiş ve eserlerinde sıkça başarı Allah'tandır vurgusu yapmıştır. Bîrûnî, elmas ve yakuttan amatiste; malakit ve mîknatistan cama kadar 31 ayrı taşı, bugün de geçerli olan mineraloji bilimi ilkeleri ile açıklamıştır. Bîrûnî'nin günümüzden bin yıl önce kaleme aldığı çalışmasında, kaynak gösterme, deneysel yöntemi açıklama ve sonuçları irdelemedeki hassasiyeti çok etkileyicidir. Türk Tarih Kurumu tarafından Arapça orijinalinden tercüme edilerek yayınlanan Kıymetli Taşlar ve Metaller (el-Cemâhir fi ma'rifeti'l-cevâhir) kitabında mineraller bahsinden sonra cıva, altın, gümüş, bakır, demir ve pirinç gibi birçok metal ve alaşımlar da verilmiştir. Bu eserde verilen bilgilerin günümüze yansımaları, süreçler ve simgeler ekseninde benzerlikler ve farklılıklar çok etkileyicidir.

Gaye DANIŞAN

Osmanlı Dönemi Astronomi Eserleri Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Dâ'ire-i Mu'addil'in Yapısı ve Kullanımı

A Comparative Study on the Basis of the Astronomical Works in the Ottoman Era: The Structure and Use of Dâ'ira-i Mu'addila

دراسة مقارنة على أساس الأعمال الفلكية في العهد العثماني: بنية واستعمال دائرة المعدل

Osmanlı döneminde taşınabilir astronomi aletleri üzerine çok sayıda Türkçe kullanım kılavuzu hazırlanmıştır. Bu kullanım kılavuzları ağırlıklı olarak usturlâb, rub'-ı müceyyeb ve rub'-i muktarât aletlerini konu almaktadır. Bahsi geçen aletlerin yapıları ve nasıl kullanıldıkları günümüze kadar birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve bu konu üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır.

Bir başka taşınabilir astronomi aleti olan dâ'ire-i mu'addil hakkında ise daha az sayıda risale hazırladığı görülmektedir. Dâ'ire-i mu'addil'in yapısı, kullanımı ve Osmanlı astronomi aletleri tarihindeki yerini konu alan pek fazla araştırmayla da karşılaşılmamıştır. Buradan hareketle öncelikle Türkiye'deki yazma eser koleksiyonlarında yer alan dâ'ire-i mu'addil aleti hakkında Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserler tespit edilmiş ve karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İncelemeler sonucunda dâ'ire-i mu'addil aletini konu alan iki eser ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki Mustafa b. Ali el-Muvakkit'in (ö. 1571) dâ'ire-i mu'addil üzerine risalesidir. İkincisi ise denizci Seydi Ali Reis'in (ö. 1563) beş taşınabilir astronomi aletinin yapısı ve kullanımını anlattığı Mir'ât-ı Kâ'inât isimli eserinde yer alan dâ'ire-i mu'addil bölümüdür. Çalışmamızda bahsi geçen iki eser çerçevesinde dâ'ire-i mu'addil aletinin yapısı ve kullanımı hakkında bilgi verilecektir.

George SALIBA

Fuat Sezgin on Early Arabic/Islamic Alchemy

Fuat Sezgin'e Göre Erken Dönem Arap-İslam Kimyası

فؤاد سزكين حول الخيمياء العربية / الإسلامية المبكرة

In this talk I will revisit the debate between Ruska and Sezgin on what was legendary in Arabic Alchemy and what was not, with respect to the historicity of Jâbir ibn Ḥayyân. But I will focus more on Khâlid b. Yazîd (d. c. 705) the earlier alchemist of the Umayyad times, who was classified as legendary by Ruska and then Ullmann after him, and point out the fallacy of their argument which was not noted by Sezgin in his own debate with Ruska.

George VLAHAKIS

Islam and Ottoman Empire in Greek Books of Geography during the 18th-19th Centuries

18.-19. Yüzyıllar Boyunca İslam ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yunanca Coğrafya Kitapları

الإسلام والإمبراطورية العثمانية في كتب الجغرافيا اليونانية خلال القرنين الثامن عشر والتاسع عشر

Geography is a science which if properly used may give us the most accurate picture of the world or part of it, not only now but also in the past. In this sense geography is a historical science. In that sense we argue that geographical information in books or journals could be valuable, though usually ignored, sources, of details concerning the image of "the other" in a context close to the notion of otherness as has been proposed by M. Bakhtin.

In fact, 18th-19th centuries' Greek books of geography could be used as vehicles for a dialogue between the Christian and Muslim populations in the Ottoman Empire during the aforementioned period. In the present paper we aim to give an account of the way Islam and Ottoman Empire is described in the Greek books of geography before and after the establishment of the independent Greek state. We argue that through this comparison we may understand not only the value of geography as a discipline but also the role textbooks of geography and maps can play in the rhetoric, political and ideological, in different periods and how sometimes the content of such books is based not only on scientific data but also on interpretations related with the political situation.

Ghodratollah GHORBANI

The Nature of Muslims' Sciences in the Golden Age of Islam

İslam'ın Altın Çağında Müslümanların Ürettikleri Bilimlerin Mahiyeti

طبيعة العلوم عند المسلمين في العصر الذهبي للإسلام

The question concerning the nature of Muslims' sciences in the golden age of Islam is of the most significant questions ahead for rethinking the history of Islamic civilization. In this case, it seems we can do research about the nature of Islamic science as the most important virtue of Muslims' sciences by paying attention to these three factors: 1. Quantity and quality of Islamic and the Qur'anic effects on Muslims. 2. Quantity of Muslims' benefiting from other nations' sciences. 3. How much Muslims change derived sciences and the measure of Muslims' scientific creativity. It is a fact that the most significant factor regarding inviting Muslims to getting the knowledge is epistemic teachings of Islam and the Qur'an. Since there is only after the appearance of Islam in Arab and Islamic nations that such brilliant scientific movement was started and some astonishing results flourished. In fact introducing divine teachings and epistemic information regarding the world, God, human being and other existents to Muslims and inviting them to thinking about them have had many scientific results. So, although some part of Muslims' sciences were derived from other nations, but that sciences were reproduced and rebuilt under an Islamic framework and context. In the other word, if we consider some factors, like foundation, presupposition, method, subject, theory, law, aim and application, as the factors that make the nature of science, it seems Muslims have reformed and rebuilt such factors regarding derived sciences from Greek, Iranian, Indian and Egyptian sciences and added or attached Islamic virtue to them. So we can say whatever Muslims have reproduced by his intelligence and creativity through synthesizing or reforming derived sciences and using the Qur'anic and Hadith knowledge was really led to Islamic science, because regarding determining the nature of Islamic science, derived sciences' factors had not more roles but it was Islamic framework and worldview that these sciences was reformed under its effects and reintroduced new factors. Such the virtue concerning Islamic science was realized objectively in the golden age of Islam.

Glen M. COOPER

The Reception of an Empirical Medical Theory: Galen's Crisis Theory in the Arabic Commentaries on the Hippocratic Aphorisms

Bir Tecrübî Tıp Teorisinin Alınlanması: Hipokrat'ın Aforizmalar'ına Dair Arapça Şerhlerde Galen'in Kriz Teorisi

تقبل النظرية الطبية التجريبية: نظرية البحران لجالينوس في التفسيرات العربية للأمثال البقرافية

After a brief discussion of an astrolabe in the Istanbul Museum collection, a tool that physicians used to time the course of illnesses, and to know when to intervene, I shall discuss the reception of Galen's crisis theory from evidence in the recently edited Arabic commentaries on the Hippocratic Aphorisms. This theory united empirical methods and a precise time series with traditional Greek humoral medicine, and employed data from astronomy and methods from astrology.

A complete analysis of the reception of key ideas such as crisis theory would be at least two-fold. First, the initial translations must be studied, in order to determine how the concepts were rendered in the new language, and to develop a lexicon of terminology. Second, the concepts must be considered within the contexts of later works, after the new ideas and words had been assimilated into the language and practice. On the basis of my extensive textual studies of the Arabic translations of Galen's crisis treatises, from which I have compiled a lexicon, in the present paper I consider how these ideas were actually used by medical writers. My principal source, the Arabic commentaries, are a compilation of authors who range over several centuries after the translation era. They contain discussion, criticism, and adjustments to the original theory. I show how these Arabic authors advanced medicine by modifying the received theory in the face of additional empirical evidence as well as their own professional experience.

Godefroid de CALLATAÏ

Astrology in the Long Version of the Epistle of Magic from the Rasā'il Ikhwān al-Şafā'

İhvân-ı Safâ Risaleleri'nin Büyüye Dair Kısımının Uzun Versiyonunda Astroloji

التنجيم في النسخة الطويلة من رسالة السحري في رسائل إخوان الصفاء

Epistle 52b, or the long version of the "Epistle on Magic", is one of the longest treatises that make up the encyclopaedic corpus as it came down to us under the appellation of Rasā'il Ikhwān al-Şafā' (Epistles of the Brethren of Purity). Among its main interests is that a considerable number of sections of this treatise appear to have been taken up verbatim by Maslama b. Qāsim al-Qurṭubī, the tenth century Andalusī author of the Rutbat al-ḥakīm (The Rank of the Sage) and the Ghāyat al-ḥakīm (The Aim of the Sage), the Arabic model for the Latin Picatrix. Epistle 52b presents itself as a detailed report on various esoteric disciplines such as magic, incantations, spells, divination, omens, and auspices, but in reality astral magic is by far the most predominantly subject of discussion in this most atypical epistle. My paper will be concerned with those astrological aspects of Epistle 52b, which I will compare to what the Ikhwān al-Şafā' have to say about the "science of the heavens" in the rest of the corpus, especially in Epistles 3 (On Astronomy), 16 (On the Heavens and the World), and 36 (On Cycles and Revolutions). From this comparison I will seek to demonstrate that Epistle 52b was most probably not written by the same authors as those who elaborated the other epistles of the corpus.

Gürsel AKSOY

İslam Medeniyetinde Geç Antikçağ Mirası: Aristoteles'e Atfedilen Taşlar Kitabı

The Heritage of the Late Antiquity in Islamic Civilization: Book on Stones Ascribed to Aristotle

تراث العصور القديمة المتأخرة في الحضارة الإسلامية: كتاب الأحجار المنسوب إلى أرسطوطاليس

Aristoteles'e atfedilen Kitābu'l-Ahcār (Taşlar Kitabı), günümüze yalnız 8. veya 9. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen Arapça çevirisiyle ulaşan ve İslam bilim tarihinde mineraloji alanında kaleme alınmış ilk eserdir. Bu kitap değerli taşlar, metaller ve bazı kimyasal maddelerin dönemin bilgi ve

yorum kapasitesi çerçevesinde mineraloji, simya/kimya, tıp ve metalürji gibi hemen hemen her yönden ele alındığı bir eserdir.

Kitâbu'l-Ahcâr'ın içeriğindeki malzeme, Aristoteles'in adını taşımasına rağmen, aslında çoğunlukla Geç Antikçağ'dan (M.S. 3.-6. yüzyıllar) gelir. Kitâbu'l-Ahcâr'la ilgili bir diğer önemli nokta, kitabı Arapçaya çeviren kişi hakkındadır: Kitabın çevirmeni olarak gösterilen ismin tarihte gerçekten yaşamış biri olduğuna dair herhangi bir bilgiye sahip bulunmamaktayız. Bu nedenlerle Kitâbu'l-Ahcâr, bilim tarihi açısından oldukça tartışmalı ve problematik bir metindir. Kitâbu'l-Ahcâr'la ilgili tartışmalar, eserin gerçekten kaynak bir metinden mi çevrildiği yoksa Arapçada mı üretildiği noktasında seyretmiştir. Bu nedenle bildirimiz, tarihsel ve filolojik temeldeki araştırmalar için çok zengin bir malzeme sağlayan bu eserin oluşum sürecine odaklanacaktır.

H. Dilek Güldütuna

Fuat Sezgin ve Hocası Hellmut Ritter

Fuat Sezgin and His Master Hellmut Ritter

فؤاد سزكين وأستاذة هلموت رتر

Fuat Sezgin'in Frankfurt'ta 1981 senesinde kurduğu enstitünün ve yıllar süren aralıksız çalışmalarının en başından itibaren ana hedeflerinden birisi, henüz el yazması formunda olan ve kütüphanelerde ulaşılmayı ve gün yüzüne çıkmayı bekleyen kaynak eserleri bilim dünyasına kazandırmaktı. Carl Brockelmann'ın bu konudaki kaynak eseri „Geschichte der arabischen Literatur“ü (GAL) ilerleterek ve zenginleştirerek yeniden yazma kararı ise daha 1954'te, 30 yaşına geldiğinde İstanbul'da iken netleşmiş, bu gaye ile Fuat Sezgin Osmanlı döneminin kuruluşundan itibaren en zengin ve önemli kaynakların toplandığı İstanbul kütüphanelerinde bu eserleri araştırmaya ve toplamaya başlamıştı. Daha sonraları Frankfurt'taki enstitü tarafından yayınlanan yüzlerce el yazması eser, bugün dünyanın her yerinde uzman araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır.

Fuat Sezgin'in 1942'de 18 yaşında mühendislik ve matematik okumak üzere kaydolduğu İstanbul Üniversitesi'nde karşılaştığı, ilminin büyüklüğüne ve derinliğine hayran olduğu hocası Hellmut Ritter, onun ilgisinin ve aslında hayatının yönünü bambaşka bir hedefe, İslam kültür dünyasına ve pozitif bilimlerde ikinci derecede önemli addedilen ve çoğunlukla ihmal edilen bilimlere tarihine döndürmüştü. Üniversite talebesi Fuat Sezgin, bir protestan rahibinin oğlu olarak doğmuş, fakat İslam bilimine yöneldikten sonra İslam âlimlerinin ve mutasavvıfların metinleri vasıtasıyla tanıştığı şahsiyetlerin dinî, fikrî ve estetik âleminde derinleşmiş, onları zevk edinmiş bir büyük âlim olan Ritter'den her gün hem kendi hocalarını, hem de İslam âlimlerini ve eserlerini dinliyor, hocasından öğrendikleri ona heyecan ve kuvvet veriyordu. Fuat Sezgin maddî olarak çok zor şartlarda okumasına rağmen bu ilim zevkinin ve bunu kendisine sunan böyle bir hocaya sahip olmanın, bütün zorlukları unutturduğunu ifade etmektedir. Hellmut Ritter'in dünya şarkiyat geleneğindeki önemli yerini, içinde yetiştiği Alman ekolünü, İslam kültür dünyasına ait her üç lisan ve el yazması kaynaklara nadir rastlanan derecedeki hâkimiyetini ve eserlerini daha yakından tanımak ve bu bilgileri Fuat Sezgin'in hocasına ve iki büyük âlim arasındaki usta çırak ilişkisine dair hatıraları ile birleştirmek, onun çizgisini ve yaptığı çalışmalarını anlamlandırmada bize ışık tutacaktır.

Hadi JORATI

Mathematics at the Seljuq Court: The Lost Legacy of ‘Umar Khayyām

Selçuklu Sarayında Matematik: Ömer Hayyâm’ın Kayıp Mirası

الرياضيات في البلاط السلجوقي: الإرث المفقود لعمر الخيام

‘Umar Khayyām is perhaps best known for the Rubā‘iyyāt, the book of quatrains ascribed to him, which was in circulation in the East. The Rubā‘iyyāt of Khayyām gained enormous popularity worldwide, after a nineteenth century literary translation into English by Edward Fitzgerald, followed by translations to a host of other world languages. More importantly, however, he was a mathematician and astronomer. Khayyām, who hailed from Khurasan, entered the service of the Seljuq court under the great Seljuqs, and moved to the capital, Isfahan, under Sultan Malikshah. There he was in charge of a major project of astronomical observations, and updating the star almanacs, and the zīj. Furthermore, he was the supervisor for the grand project of the new calendar, Taqwīm-i Jalālī, named after the patron, Jalāl al-Dīn Sultan Malikshāh, the Seljuq ruler. The observatory complex, where resident scholars carried out the observations and produced scholarship, has been the subject of a number of studies, most notably by Aydın Sayılı, as well as a section in the fifth volume of Professor Fuat Sezgin’s monumental work, Geschichte des arabischen Schrifttums. Khayyām’s mathematical oeuvre, however, is almost entirely lost, and its legacy pales in comparison with the book of Rubā‘iyyāt. In this talk we will cast a critical eye on the contemporaneous and near contemporaneous sources on the life and legacy of ‘Umar Khayyām, to present at a coherent account of his career, and even suggest paths for further research on this topic.

Hakan KALAYCI

Fuat Sezgin’e Göre Antik Yunan ile Modern Coğrafyacılık Arasında Bir Kayıp Halka Olarak Yâkût el-Hamevî

Yâqût al-Ḥamawî as the Missing Link with regard to the Geography between Ancient Greece and Modern Science

رؤية فؤاد سزكين عن الحلقة المفقودة بين الجغرافيا اليونانية القديمة والحديثة من خلال ياقوت الحموي

Coğrafya tarihi ister Türkiye’de ister dünyada ele alınan şekilde olsun genelde Antik Yunan’da meydana konan coğrafi çabaları Rönesans ile birlikte modern döneme bağlama eğilimindedir. Aradaki dönemde, özellikle de Batı dışı toplumlarda yaşanan matematiksel coğrafya, kartografya ve kozmografya sahasındaki gelişmeler coğrafya tarihinde hak ettiği ilgiyi görememektedir. Fuat Sezgin ise bilimsel hayatının büyük bir bölümünü aradaki bu boşluğu kapamaya adanmıştır. Fuat Sezgin’e göre Yâkût al-Hamevî ve İslam dünyasında yetişen yüzlerce âlim antik Yunan’daki coğrafya düzeyi ile 16. yüzyılda bir anda Avrupa’da ortaya çıkan coğrafya biliminin gelişim düzeyi arasındaki farkı anlayabilmek açısından kilit önemdedir. Bu bağlamda Yâkût al-Hamevî’nin Mu’cemu’l-büldân adlı eser Batı dışı dünyadaki coğrafyanın gelişmişlik düzeyini göstermesi açısından önemli bir örnektir. 13. yüzyılın ilk çeyreğinde kaleme alınan yaklaşık dört bin sayfalık coğrafya sözlüğü gerek seleflerinin günümüzde kayıp olan eserlerinden yaptığı alıntılarla gerekse de meseleleri ele alışındaki ihtimamı ile üzerinde durulmayı hak etmektedir. Yâkût al-Hamevî ve eseri Mu’cemu’l-büldân eksikliklerine rağmen meydana geldiği kültür çevresinde coğrafya biliminin ulaştığı seviyeyi göstermesi açısından önemli bir örnektir. Coğrafya, bilimin küresel bir

bilgi üretme süreci olduğunu gösteren önemli bir bilim dalıdır. Dolayısıyla bu bilimin tarihi kayıt altına alınırken coğrafyacıların ortaya koydukları bağlı buldukları kültür çevrelerinden bağımsız olarak nazara alınması aynı zamanda Fuat Sezgin'in bilimsel mirasına sahip çıkmak demektir.

Halil TEKİNER

Pioneers of Pharmacy in Early Islamic Golden Age

İslam'ın Altın Çağının Erken Dönemlerinde Eczacılığın Öncüleri

رواد الصيدلة في العصر الإسلامي الذهبي

Following the rise of Bayt al-Hikmah (The House of Wisdom) in Baghdad during the reign of the Abbasid caliph Hārūn al-Rashīd (d. 809), a period of reception and assimilation of ancient Greek and Indian scientific knowledge through translations to Arabic propelled the Islamic Golden Age, which produced numerous scientific achievements in a variety of fields, including medical sciences. For instance, it was during this period that pharmacy became a distinct profession, with the emergence of shops specializing in making and selling medicines and spices. Moreover, pharmaceutical compendiums, namely *aqrābādhīn* (a compilation of systematically arranged formulas or recipes for medications), were introduced as a new topic of professional literature. Based primarily on the third (1970) volume of Prof. Dr. Fuat Sezgin's (1924–2018) voluminous work *Geschichte des Arabischen Schrifttums*, a systematically organized bio-bibliographical reference on the history of science and technology in the Islamic world, this paper seeks to shed light on the pharmaceutical lore and contributions of the early Islamic Golden Age, focusing on the scientific works of the following savants: Jābir ibn Ḥayyān (d. 815), Alī ibn Mūsā al-Riḏā (d. 818), Sābūr ibn Sahl (d. 869), Ishāq al-Ṣabbāḥ al-Kindī (d. 873), Ābu Ḥanīfah al-Dīnawarī (d. 895), Ibn Sahl Rabbān al-Ṭabarī (d. 870), and Zakariyyā al-Rāzī (d. 925).

Hamed AREZAEI

The Philosophical Aspect of Alchemy between the Scientists of Islamic Civilization and the Historians of Science and Philosophy

İslam Medeniyetindeki Bilim Adamları ile Bilim ve Felsefe Tarihçileri Arasında Kimyanın Felsefî Yönü

الجانب الفلسفي في علم الكيمياء القديمة بين علماء الحضارة الإسلامية ومؤرخي العلم والفلسفة

Studies of the history of Islamic science have always been carried out with a variety of approaches and motivations. The history of chemistry/alchemy in the Islamic period is one of the issues that the authors of the history of science have addressed with various philosophical, historical and scientific views. These efforts can be categorized into different trends in the twentieth century. One of the most important approaches to this topic is the phenomenological esoteric philosophical approach based on Professor Henry Corbin and eternal traditionalist approach in the writings of Titus Burckhardt. These approaches have been followed by the European and the Islamic followers of the phenomenological Illuminationist (Ishraqi)-mystical trend of Corbin on the one hand, and by Traditionalist school of perennial philosophy on the other hand. In this

approach, alchemy is considered to be an eternal attitude to the human soul. On the other hand, another trend is to study the history of chemistry as a human knowledge that provides the basis for modern chemistry knowledge. Issues such as the recognition of metals and experiments on them, as well as the methodology of such studies and, of course, the validation of related works in this field have been considered by writers such as Professor Paul Kraus and Zakī Najīb Maḥmūd and others. In the meantime, and according to the existing works in these trends, it would be necessary to analyse the existing works of Islamic period, in a careful way, by studying the primary sources of chemistry/alchemy in Islam many of which are still manuscript. Moreover, it was felt necessary to identify all the works written about the chemistry in the Islamic period and its impact on the scientific ideas of the West. These two works are well seen in the works of Professor Fuat Sezgin. On the other hand, the works of alchemy in the Islamic period until the year 430 A.H. and its first sources in *Geschichte des arabischen Schrifttums* were carefully studied. On the other hand, studies in different European languages on the history of alchemy were well reflected in the collection of books on the history of natural sciences in Islam. By highlighting the role of Professor Sezgin in the history of chemistry/alchemy in Islam, this paper has shown that this dual approach (philosophical-scientific) to the concept of chemistry/alchemy in Islam is rooted in the works of Islamic period itself, which Sezgin has depicted it well by direct referring to manuscript and has opened the way to other researchers in this field.

Hans Hinrich BIESTERFELDT

A 4th/5th Century H. Encyclopedia of the Sciences Ascribed to Ibn Sīnā

İbn Sīnā'ya Atfedilen Hicrî 4./5. Yüzyıla Ait Bir Bilimler Ansiklopedisi

موسوعة العلوم المنسوبة لابن سينا في القرن الرابع / الخامس هجري

The text ascribed to Avicenna is *Risāla fī Jāmī' aqsām 'ulūm al-awā'il* (...). The paper compares it with al-Masīḥī's *Aqsām al-'ulūm al-ḥikmiyya* and Avicenna's other classifications of the sciences.

Harun DIRAMAN

Tarım Bilimleri Tarihi Açısından Zeytin Yetiştiriciliğine Dair Bazı Önemli Ortaçağ Kaynaklarına Genel Bir Bakış

An Overview of Some Important Agricultural Sciences Medieval Sources on the History of Olive Cultivation

نظرة عامة على بعض مصادر العلوم الزراعية الهامة في القرون الوسطى حول تاريخ زراعة الزيتون

İncir, zeytin, üzüm ve tahılların (özellikle buğday) bir sembol olarak Akdeniz tarımının en önemli kısımlarını oluşturduğu bilinmektedir. Zeytin yetiştiriciliğinin antik zamanlardan ortaçağa kadar yayılması Akdeniz havzasındaki bir çok halk tarafından olmuştur. Bu çalışmada zeytinciliğe ait bilinen, özellikle de en eski ortaçağ dönemine ait zirai kaynaklar ve bunların antik dönem ile olan ilişki ele alınacaktır. Öncelikle konuya kısa bir giriş mahiyetinde olmak üzere antik döneme ait, özellikle Latin ziraatçileri Pliny, Cato, Virgil, Theophrastus, Columella, Varro ve Yunan-Bizans dünyasından Cassianus Bassus Scholasticus ve Philemo'nın zeytincilik hakkındaki ilk çalışmaları

anlatılacak ve ortaçağ İslam dünyası ziraat alimlerinin (Ebû Hanîfe ed-Dînevî, Iraklı İbn Vahşiyye, Ebû Reyhân el-Bîrûnî, Müslüman İspanya'nın Endülüs ziraat okulundan Abdurrahman b. Ved, İbn Bassal, Ebu'l-Hayr el-İşbilî ve İbnü'l-Avvâm el-İşbilî ve Yemen'in Resûlî sultanlarından Melikü'l-Eşref ve Melikü'l-Efdal'in kitapları) zeytincilik konusundaki tesbitleri incelenecektir. Zeytincilik hakkındaki İslami ziraat kitaplarının önemli etkisinin bulunduğu bilinen Rönesans'ın ünlü İspanyol tarımcısı Gabriel Alonso de Herera'nın (ö. 1539) çalışmaları da konu kapsamında ele alınacaktır.

Henk HIETBRINK

Fuat Sezgin's Contributions on History of Technology in Islam

Modern Lise Eğitimi İçin Bir İlham Kaynağı Olarak İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi (İstanbul): Yansıma Noktalarını Bulmak İçin Bir Alet

متحف إسطنبول لتاريخ العلوم والتكنولوجيا في الإسلام كمصدر إلهام للتعليم في المدارس الثانوية الحديثة: أداة للعثور على نقاط الانعكاس

I would like to give a short talk about how Prof. Fuat Sezgin encouraged me to do research, develop workshops, create models, and stimulate international students to study the roots of our scientific world. I would like to say thank you for all the privileges I got, being able to search books in his library (1000 copies or more), investigate the models, test them, make pictures, for the catalogs he gave me, for the astrolabe he gave on loan (one day they want it back), his wish to bring students from abroad to Istanbul, etc.

I want to show some pictures of the workshops we did together during the summer schools. And that it is my wish that a new generation of students has access to the new library and museum to do research, write articles and become workshop leader at the summer school, at their university, at their university science club, at their science centers, at their high schools.

Hossein Masoumi HAMEDANI

Nasîr al-Dîn al-Ṭūsî and the History of Spherical Trigonometry

Nasîruddin et-Tûsî ve Küresel Trigonometrinin Tarihi

نصير الدين الطوسي وتاريخ المثلثات الكروية

The development of spherical trigonometry, as an independent discipline, is generally considered as one of the main mathematical achievements of classical Islam. This development began by the simultaneous discovery of the sine law by several mathematicians in the tenth century, and the priority debate which arose in this regard bears witness to the importance mathematicians attributed to this discovery. Al-Ṭūsî's redaction of Unveiling the Secrets of the Setor Theorem, both in Arabic and Persian, can be seen as a decisive stage in this development. In this article the main characteristics of this work, its structure and content, and the relations between its Arabic and Persian versions are discussed and its role in the coming of age of spherical trigonometry is explained.

Ilana WARTENBERG

Medieval Hebrew Science and its Language

Ortaçağ İbrani Bilimi ve Bilim Dili

العلوم العبرية في العصور الوسطى ولسانها

In my talk I will present the Hebrew Renaissance of the twelfth century, when Hebrew became a scientific and philosophical lingua franca. Both the contents as well as the language of the medieval Hebrew scientific corpus are strongly related to Arabic science, as I will show.

İlhami DANIŞ

İslam Coğrafyacılarından Osmanlı Coğrafyacılarına Yeryüzünün Matematiksel Taksimi: Hakiki İklimler

Mathematical Division of the Earth from the Islamic Geographers to the Ottoman Geographers: The True Regions

التقسيم الرياضي للأرض من الجغرافيين الإسلاميين إلى الجغرافيين العثمانيين: المناطق الحقيقية

Yeryüzünün daha iyi anlaşılır ve tanınabilir olması üzerine yapılan çalışmalar içerisinde matematiksel konuma dayanan değerlendirmeler oldukça önemlidir. Günümüzde enlem ve boylamlar üzerinden yapılan bu matematiksel konumlandırma oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. İslam coğrafyacıları bunu tül ve arz olarak kavramsallaştırmışlardır. Bunun da temelinde yeryüzünün matematiksel olarak yedi veya sekiz (bazen daha fazla) coğrafi bölgeye taksimi bulunmaktadır. Bu taksim bazı araştırmacılarca Batlamyus'a ve dolayısıyla Yunanlılara, bazılarıncı İran coğrafyacılarına dayandırılmaktadır. Ancak bunu geliştiren ve yayan şüphesiz İslam coğrafyacıları olmuştur. İbn Hurdâzbih, Mes'ûdî, İbn Havkal, Makdisî bu coğrafyacıardan sadece bazılarıdır. Bu noktada metot olarak yenilikler sunan kişi ise Batlamyus geleneğinin son temsilcisi olarak da gösterilen Ebû'l-Fidâ'dır. Takvîmü'l- bûldân'da her şehri hakiki iklim üzerinden değerlendiren Ebû'l-Fidâ, bu hususta kendinden sonraki coğrafyacıları da etkilemiştir. Osmanlı coğrafyacıları da bu metot üzerinden kendi eserlerini kaleme almışlardır. Âşık Mehmed (Menâzirü'l-avâlim), Mehmed Suûdî (Târîh-i Hind-i Garbî), Sipâhîzâde Mehmed (Evezahu'l-Mesâlik), Kâtib Çelebi (Cihânnüma), Evliya Çelebi (Seyahatnâme) gibi Osmanlı coğrafyacıları yeryüzünü ve şehirleri hakiki iklim üzerinden ayırtırmakta ve tanımlamaktadır. Bu çalışma kapsamında hakiki iklimlerin mahiyeti, dayandırıldığı kaynaklar, İslam ve Osmanlı coğrafyacılarının hakiki iklimlere dair tanımları ve hakiki iklimleri kullanma metotları; örnekler, çizimler ve oluşturulacak bazı haritalar üzerinden ele alınacak olup günümüz coğrafi konumların geçmişine de işaret tutulacaktır.

Ingrid HEHEMEYER

The Madrasa as a Place of Learning: Some Practical Aspects as Observed in Medieval Zabid, Yemen

Öğrenim Yeri Olarak Medrese: Ortaçağ Zebid'inde (Yemen) Gözlemlendiği Şekliyle Bazı Pratik Boyutlar

المدرسة كمكان للتعليم: بعض الجوانب العملية كما لوحظت في العصور الوسطى زبید، اليمن

The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam houses a number of models of institutions of higher education. They form the starting point for an exploration of higher education in medieval Islam, using both historical sources and material culture remains from the city of Zabid, Yemen. Zabid was founded in 820. It soon started to grow into a major economic and cultural centre. In 1173 the Ayyubids conquered Yemen and introduced the madrasa as an institution of higher education. About two hundred years later, in 1393, a survey of Zabid's religious buildings was ordered by the ruling sultan; it recorded some 230 mosques and madrasas. Historical sources report that Zabid acquired a reputation for teaching and scholarship not only in the religious sciences but also in the mathematical sciences, e.g., arithmetic, algebra, astronomy and surveying. Tangible evidence of good command of the mathematical disciplines was found during building restoration work in the Iskandariyya madrasa in Zabid in the sophisticated geometric designs of the painted ceiling decorations. While the intellectual accomplishment was admirable, life in the educational institutions revolved around some more mundane aspects, in particular the residents' need for food. The specifics are spelled out in the endowment deed (waqfiyya) of the Iskandariyya madrasa. The document underlines the importance of successful irrigation farming for sustenance of Zabid's economic and scholarly life.

Iolanda VENTURA

The Latin Reception of Galen's *De simplicibus medicinis* between Arabic and Latin

Arapça ve Latince Arasında Galen'in *De simplicibus medicinis*'inin Latin Dünyada Alımlanışı

الاستيعاب اللاتيني للطب البسيط لجالينوس بين العربية واللاتينية

Galen's *De simplicibus medicinis* (or *De simplicium medicinarum facultatibus*) was translated into Latin twice, once, in incomplete form, from the Arabic by Gerard of Cremona, once from Greek by Niccolò da Reggio. This panorama should be integrated, however, by the indirect tradition mediated by the "Galenic" pharmacology handed over, for example, in Avicenna's *Liber canonis*. Aim of my paper is to present the history of the Latin reception of Galenic pharmacology by integrating the Arabic and Greek element, by connecting the direct and indirect reception, and by emphasizing the meaning of the Arabic mediation in this latter form of transmission.

Ismael Taha Matoog AL-JABERI

Efforts of Prof. Dr. Fuat Sezgin in Preserving the Arabic-Islamic Heritage

Arap-İslam Mirasının Korunmasında Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Çabaları

جهود الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في حفظ التراث العربي الإسلامي

Jakub SYPIAŃSKI

11. Yüzyılda Bizans'ta Bilimlerin Canlanışında İslam'ın Katkısı

Islamic Contributions to the Revival of the Sciences in Byzantium in the 11th Century

إحياء العلوم في القسطنطينية في القرن الحادي عشر الميلادي وأثر الحضارة الإسلامية عليها

Bu tebliğde, Abbasi dönemindeki çeviri hareketinin Bizans İmparatorluğu'ndaki Makedonya Rönesans'ına ne dereceye kadar ilham verdiğini inceleyeceğim. 9. yüzyıldan önce Bizans bilimi iki yüzyıllık bir kesintiye uğradı. Fakat 9. yüzyılda Bizanslılar Yunan bilimine açıkça yeniden ilgi duydular. Antik bilimsel el yazmalarını yeniden kopya etmeye başladılar. Bu süreç onların içerdiği felsefe, tıp ve bazı belli başlı başka bilimlere dair çalışmaları yok olmaktan kurtardı. İlginçtir ki, Bizans anlatı kaynakları o dönemin bilimsel gelişmelerini Müslüman halifeliğindeki olaylarla ilişki içinde sunar. Bu şaşırtıcı biçimde o devrin Müslüman yazarlarının ifadeleriyle örtüşür. Tebliğin amacı Müslüman Bağdat ve Bizans Konstantinopol'ündeki bilim arasındaki ilişki üzerine yaptığım araştırmamın meyvelerini sunmaktır. Bu ilişkideki hayati rol siyasiler tarafından oynanmıştır. Öyle görünüyor ki, hem Bizans imparatorları hem de Abbasi halifeleri âlimlerini yoğun bir şekilde desteklediler ve bilimi bir uluslararası propaganda aracı olarak kullandılar. Tebliğimde Yunan ve Arap kaynaklarından örnekler kullanacağım. Bizans tarafından özellikle "Aziz Kiril'in Eski Slav Dilindeki Hayatı"nı ve/veya "Logethetes Simeon'un Tarihi"ni kullanacağım. Bununla birlikte Müslüman tarafı da oldukça zengin malzeme sağlamaktadır: İbn Ebî Usaybi'a gibi bilim tarihçileri, Mes'ûdî gibi tarihçiler, Câhız gibi yazarlar ve Şâfi'î gibi hukukçular. Ayrıca Konstantinopol'de kopyalanan ve Bağdat'ta tercüme edilen el yazmaları arasındaki karşılaştırmamın bir parçasını da sunacağım. İlk olarak Dimitri Gutas tarafından denenmiş bu teşebbüsün nedeni, aynı eserlerin aynı anda iki toplumun da ilgisini çekip çekmediğini görmek ve Abbasilerin Bizans âlimleri üzerindeki muhtemel etkisini incelemektir.

Jawdath JABBOUR

The Place and Nature of the Study of the Soul in al-Fārābī's Classification of Sciences

Fārābī'nin Bilimler Sınıflamasında Nefse Dair İncelemenin Yeri ve Mahiyeti

مكان وطبيعة دراسة النفس في تصنيف الفارابي للعلوم

Knowing the place of the study of the soul in the philosophical cursus, and whether it was part of natural science or not, was a central question in the medieval period. The answer to that question is relevant for both the epistemological and the ontological fields. On one hand, it implies to take into consideration the nature of the classification of the philosophical disciplines. On the other hand, it reveals the nature of the subject matter of philosophical psychology, i.e.

whether the soul is the form of a natural body or a simple substance, ontologically distinct from the form of the hylomorphic substances. My paper aims to study that question in the work of al-Fārābī, based on the classification of the parts of natural science that can be found in *Falsafat Aristūṭālīs, Iḥṣā' al-'ulūm* and *Fī-mā yanbaġī an yuqaddama qabla ta'allum al-falsafa*. By studying the principles of that classification and their impact on the order of reading of the relevant Aristotelian works, I wish to stress two things. First, the study of the soul in al-Fārābī's epistemic system is reintegrated into the field of natural science, after being considered as an autonomous discipline by philosophers like al-Kindī. Second, we should distinguish in al-Fārābī's system two different kinds of psychology. The first one can be considered as a general psychology that studies the soul as a common principle of life. The second one constitutes a particular psychology whose object is specifically the study of the human soul.

Johannes THOMANN

The Earliest Complete Arabic Ephemeris (727 A.H.)

En Erken Tam Arapça Ephemeris (H. 727)

الزيج الفلكي العربي الأقدم (727 هـ)

Astronomical yearbooks with the daily positions of sun, moon and the planets, which the Greeks called ephemerides, had a long history. A number of Greek fragments on papyrus form ephemerides of the 1st to the 5th centuries C.E. are extant. After a break of four centuries, the first ephemerides, – now in Arabic –, appeared in the 10th century C.E. These and some more ephemerides from the 11th and 12th centuries exist only in fragments. The first complete Arabic astronomical yearbook covers the Hijra year 727 (26 November 1326 to 14 November 1327 C.E.). It is preserved in a codex in the National Egyptian Library (Dār al-Kutub mīqāt 817, ff. 55v–84r). In a richly decorated title page, it is attributed to the Rasulid sultan al-Mu'ayyad Dāwūd b. Yūsuf (r. 1296–1321 C.E.). After 28 pages with astrological, divinatory and chronological charts and tables, the ephemeris starts. Its layout with the solar, lunar and planetary positions on the right of a double page, and the *ikhtiyārāt* on the left page, was already found in a fragment of an ephemeris for the year 1044 C.E. In the paper to be presented, the positional data will be analyzed, and the underlying parameters will be estimated. Based on that, they will be compared to existing Zīj-works, especially to the *Hākīmī Zīj*, which is mentioned in the text (f. 69r).

José BELLVER

The Circulation of the Arabic Manuscripts of Ptolemy's *Almagest*: The Roles of al-Andalus and of Naṣīr al-Dīn al-Ṭūsī's *Tahrīr al-Majisī*

Batlamyus'un *Almagest*'inin Arapça Elyazmalarının Tedavülü: Endülü'sün ve Nasīruddin et-Ṭūsī'nin *Tahrīr al-Mecisī'sinin* Rollerleri

تداول المخطوطات العربية للمجسطي لبطليموس: دور الأندلس و تحرير المجسطي لتصير الدين الطوسي

Fuat Sezgin, in volume VI of his monumental *Geschichte des arabischen Schrifttums* (GAS), provided an initial list of the extant Arabic manuscripts of Ptolemy's astronomical works and

produced a first attempt to trace the commentaria tradition of Ptolemy's Almagest in the Islamicate world. Sezgin's contribution to the study of the Arabic Ptolemy continues to be mostly valid today, despite few minor updates. The present contribution builds on the list of the extant Arabic manuscripts of Ptolemy's Almagest initially drafted by Sezgin.

There are a relatively small number of extant Arabic manuscripts of Ptolemy's Almagest, particularly if compared to the far more frequent Arabic manuscripts of other foundational scientific works of the classical legacy, such as Euclid's Elements. This points to a rather infrequent circulation of Ptolemy's Almagest in the Islamicate world. There are currently ten known extant Arabic manuscripts of the Almagest, plus a possible additional one in a private library in Jaipur, although not yet confirmed. Of these known extant manuscripts only two are complete. From the origin and provenance of the extant Arabic manuscripts of the Almagest, it is possible to draw a picture of its circulation in the Islamicate world. A significant number of the extant Arabic manuscripts of the Almagest are connected to al-Andalus in different ways. The present contribution explores the reason why so many of the extant manuscripts of the Almagest are connected to al-Andalus, and the role that al-Andalus played in the circulation and redissemination of the Almagest in the Islamicate world. It also explores the role that Naṣīr al-Dīn al-Ṭūsī's Taḥrīr al-Majisī played in substituting the Almagest itself, what hindered the circulation of Arabic manuscripts of the Almagest in the post-classical Islamicate world, despite its foundational role in Arabic astronomy.

Judith PFEIFFER

Deciphering the Stars: The Celestial Sciences in Müeyyedzade 'Abdurrahman Efendi's Private Library Collection (fl. ca. 1480-1516)

Yıldızların Şifresini Çözmek: Müeyyedzâde Abdurrahman Efendi'nin (y.d. ykl. 1480-1516) Özel Kütüphane Koleksiyonunda Göksel Bilimler

(1480-1516) فك رموز النجوم: العلوم السماوية في مجموعة مكتبة مؤيد زاده عبد الرحمن أفندي

The Amasya-born scholar, qāḍī and bibliophile Müeyyedzâde (d. 922/1516) was famed for his library collection which comprised between 2.000 and 7.000 books. One of the areas in which he had a special interest was the sciences of the stars, both astronomy and astrology. A key part of Müeyyedzade's education took place during his extended sojourn in Shīraz during the late 1470s and early 1480s, where he studied in the vicinity of such luminaries as Jalāl al-Dīn Dawānī, Sadr al-Dīn and Ghiyāth al-Dīn Dashtakī, Mīr Ḥusayn Maybūdī and the young Shams al-Dīn Khafrī. From the extant ijāza of Dawānī to Müeyyedzade we know that he studied astronomical texts while in Shiraz. Based on the surviving inventory of Müeyyedzade's extensive private library this paper provides a survey of the works in the areas of astronomy and astrology that he once owned, shedding light on the question which texts were available to Ottoman intellectual circles at the turn of the sixteenth century.

Kadirca KESKİNBORA

İbn Sînâ'nın Oftalmoloji Bilimine Katkıları Konusundaki Tespitlerin Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Çalışmalarıyla Bilim Dünyasına Aktarımı

Ibn Sînâ's Contributions to the Ophthalmology and Prof. Dr. Fuat Sezgin Role in Bringing them into the Scientific Agenda

مساهمات ابن سينا في طب وجراحة العيون ودور الأستاذ الدكتور فؤاد سزكين في إدراجها في جداول الأعمال العلمية

Tıp ve felsefe alanlarındaki muazzam katkıları, her geçen gün daha iyi anlaşılan büyük âlim İbn Sînâ'nın Oftalmoloji (Göz Hastalıkları) bilimine yaptığı katkılar da dikkat çekicidir. Bu konuda Batı dünyasında 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında Alman bilim insanlarının yoğunluklu olarak çalıştıklarından da söz etmek gerekir. 1899'da Juan Cueva, 1900'de Paul Uspensky, Theodor Bernikow ve Elias Michailowsky, 1902'de Julius Hirschberg ile Julius Lippert'in çalışmaları dikkat çekicidir. Prof. Dr. Fuat Sezgin, bir bilim tarihçisi olarak bu konuların toplu çalışmalarını yaparak bilim insanlarının hizmetine sunmuş, erişilebilirliğini kolaylaştırmıştır. Burada, büyük bilgin İbn Sînâ'yı, özel bir alan olan oftalmolojiye yaptığı katkıları, adı geçen bilim insanlarının çalışmaları ve Fuat Sezgin'in değerli çabaları kısa özetlerle anılmaya çalışılacaktır.

Marouane BEN MILED

Different Meanings of the Word 'Adad (Number) in the Algebraic Traditions from al-Khawārizmī to al-Samaw'al

Harezmi'den Semev'el'e "Aded" (Sayı) Kelimesinin Cebir Geleneklerindeki Farklı Anlamları

معاني مختلفة لكلمة العدد في التقاليد الجبرية من الخوارزمي إلى السموأل

In the classical tradition, derived from the arithmetic of Euclid and Diophantus, the number is the plurality of units. Yet, in the Algebra, al-Khawārizmī introduced two, even three different categories referred to by the word "number" ('adad). Then, in his successors, the translation of Euclidean geometrical problems in the language of the equations of Algebra allows to operate on the irrational quantities which progressively gain the status of number and are designated by this word.

With the reform of algebra thought by al-Karajī, the word "number" designates the most abstract entity on which one operates, and it loses all meaning to be only the syntactic support of a formal calculation in al-Samaw'al's works.

Within a second reform of algebra, in a text that links philosophy and mathematics, 'Umar al-Khayyām, founder of the algebraic geometry and the representation of curves in a system of axes, generalizes the notion of number to all the points of a line and proposes a definition of numbers based on antiphrasis, discussing the appropriateness of this generalization.

Masood KASIRI

A Review of the Manuscript of Kīmīā al-shifā' and Its Impact on the Introduction of Western Medicine to Iranian Physicians

Kīmīâu'ş-şifâ'nın Elyazmasına Dair Bir Değerlendirme ve Batı Tıbbının İranlı Hekimlerin Gündemine Girişi Üzerindeki Etkisi

مراجعة لمخطوط كيمياء الشفاء وتأثيره على تعريف الأطباء الإيرانيين بالطب الغربي

Despite differences and wars between the Ottomans and Iran, the relationship between scientists and doctors was never cut completely. The Ottoman country, as it was closer to Europe, had a greater impact on European scientific progress. For this reason, some Iranian scientists and doctors wanted to travel there to increase their knowledge. One of the Iranian physicians who traveled to the Ottomans during the Qajar period was Mohammad Ali ibn Eskandar al-Shīrānī. He intended to recognize the scientific knowledge of Europe that only entered the Ottoman Empire. He believed in the Shiite religion, thus hiding his religion for four years and introducing himself to the Sunni religion. He studied medicine for four years in the Ottoman country and eventually translated the book Kīmīā al-shifā' from Turkish to Persian and brought it to Iran. This paper deals with the introduction of this book and its impact on Iranian acquaintance with Western medicine.

Mathias WITT

The Manuscript Tradition of al-Rāzī's Kitāb al-Ḥāwī (Rhazes, Liber Continens)

Rāzī'nin Kitābu'l-Hāwī'sinin Elyazması Geleneği

تقاليد مخطوط كتاب الحاوي للرازي

Until the second half of the 20th century, medical historians and philologists only had access to al-Rāzī's vast medical encyclopaedia Kitāb al-Ḥāwī via its medieval Latin translation (Liber Continens), made by the Jewish physician Faraġ ibn Sālim (Faragut). In the 1960s / 70s, finally, the Arabic first edition of the al-Ḥāwī appeared in Haiderabad (India), an edition which was immediately criticised for its philological shortcomings. For the lack of a critical edition, it continues, however, to be the standard edition. Albert Iskandar pointed to a larger textual gap in the Haiderabad edition: books 16.1-2 of the Latin version are missing in the Arabic text. It has repeatedly been emphasized (Ullmann, Garofalo, Bryson, etc.) that Faragut's Latin translation is indispensable for any edition of al-Ḥāwī passages, since the Continens is based on a much more complete and better text than the Haiderabad edition or any Arabic manuscripts available today.

Besides the fact that there is no critical edition of the Ḥāwī, research on this work is at present paralysed by two major factors: 1) the lack of a concordance between the Arabic and Latin editions, and 2) the lack of a complete manuscript inventory of al-Ḥāwī.

The present paper will focus on these two problems. A systematic comparison of the edited Arabic and Latin text shows far greater textual gaps in the Haiderabad edition than previously suspected. In addition to the abovementioned books 16,1-2, also books 6,3, 13,8-10, 14,1-3 and 15,3-6

(book and chapter count according to the Latin Continens) turn out to be unpublished in Arabic. An overview of al-Hawāī manuscripts and their relationships will be given, including little studied manuscripts that contain the text of books 13,8-10 and 14,1-3, unpublished in Arabic so far.

Mehmet DEMİRCİ

Fuat Sezgin'in Tefsir Literatürüne Katkısı: Buhârî'nin Kaynakları

Fuat Sezgin's Contribution to the Litterature of Qur'ānic Commentary: The Sources of al-Bukhārī

إسهامات فؤاد سزكين في أدبيات الشروحات القرآنية: مصادر البخاري

Prof. Dr. Fuat Sezgin hocaya ait olan Buhârî'nin Kaynakları isimli eser, İlahiyat alanında Türkiye'deki erken dönem akademik çalışmalardan birisidir. Sezgin'in bu çalışması, diğer eserlerine nispetle, öncelikle Türkiye'de yapılmış olması nedeniyle önem arz etmektedir. Eserde, Buhârî'nin Sahîh'indeki "Kitâbü't-Tefsîr" bölümü ele alınmış, bu bağlamda tefsir tarihine ve tefsirini tedvini konusuna ağırlık verilmiştir. Tefsir tarihinde bu ilmin başlangıç aşamasını ifade etmek üzere "Tefsir, önceleri hadis ilminin bir bölümüydü" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Sezgin'in bu çalışması, tefsirini hadisin bir bölümü olduğu kaydedilen o dönemde Buhârî'nin Sahîh'inin ilgili tefsir bölümünü ele alması bakımından önemlidir. Bu tebliğde a) Fuat Sezgin'in Buhârî'nin Kaynakları isimli çalışmasının, tefsir ile hadis ilmi arasında var olduğu kabul edilen bu bağlantıya nasıl bir yaklaşım getirdiği araştırılacaktır. Zira Sezgin, söz konusu eserinde, Buhârî'nin Sahîh'inin tefsir bölümünde dil izahlarına yer vermesi vb. sebeplerle kendisinden önceki ve sonraki müelliflerden farklı bir tarz içinde olduğuna dikkat çekmiş ve bu sebeple söz konusu bölümü "Buhârî'nin Kur'an Tefsiri" adı altında ele aldığını beyan etmiştir. b) Diğer taraftan Sezgin, Buhârî'nin Sahîh'inin tefsir bölümünü Alî b. Ebî Talha'ya nispet edilen sahifelerden almış olmasının ihtimal dâhilinde olduğunu belirtir. Alî b. Ebî Talha ve başka kimselerin sahifelerinin Buhârî'nin Kitâbü't-Tefsîr bölümüne ne şekilde ve ne derecede etki ettikleri araştırılacaktır. c) Fuat Sezgin hocanın bu eserdeki tespitleri, vardığı sonuçlar ve ileri sürdüğü teoriler araştırılıp tartışılacak, bu eserin tefsir literatürüne katkısı ortaya konulmaya gayret edilecektir.

Mehmet Sami BAGA

Dünyayı Döndürmeyen Neydi? Yerin Hareketsiz Olduğu Düşüncesinin İbn Sînâ ve Sonrasındaki Delilleri

What was the Cause that Prevents the Earth to Turn? Arguments on the Immobility of the Earth in Ibn Sînâ and the Following Intellectual Traditions

ما الذي يمنع الأرض من التحرك؟ ابن سينا وأدلته حول وضعية الأرض

Batlamyusçu evren modelinde yer küre âlemin merkezinde konumlandırılır. Yerin merkezi aynı zamanda âlemin de merkezidir. Aristoteles fiziğine göre kurgulanan bu sistem, 16. yüzyılda güneş merkezli evren modeli benimseninceye değin hakim teori olmuştur. Yer merkezli bu teoride yer kürenin tamamen hareketsiz olduğu kabul edilir. Onun için kendi eksenini etrafında ya da başka bir gök cisminin etrafında hareket söz konusu değildir. Peki, asırlar boyu hakim olan

bu modelde yerin merkezde oluşu ve hareketsizliği hangi gerekçelere dayanılarak açıklanmıştır? Teleskop gibi ileri düzey rasat aletlerinin henüz kullanılmadığı antik dönemde ve ortaçağda bu teorinin doğrudan duyu ile elde edilen verilerle rasyonel olarak temellendirildiği görülür. Bu çerçevede dünyanın merkezde oluşu ve hareketsizliğine dair çeşitli gerekçeler sunulmuştur. Meşşâî felsefenin Müslüman dünyadaki temsilcileri de bu meseleye eğilmişlerdir. Kitâbu’ş-Şifâ/es-Semâ ve’l-âlem’de İbn Sînâ (ö. 428/1037) müstakil bir fasıl ayırarak söz konusu gerekçeleri bir kritiğe tâbi tutmuştur. İbn Sînâcı felsefenin 14. yüzyıldaki takipçisi Necmeddin el-Kâtibî (ö. 675/1276) de Hikmetü’l-’ayn’da bu konuyu ele almış, eserin şârihleri de onun değerlendirmelerini yorumlamışlardır. Bu çalışmada yer merkezli evren modelinde yerin hareketsizliğine dair İbn Sînâ’nın değerlendirmeleri ele alınacak ve bu değerlendirmelerin İbn Sînâcı bir metin olan Hikmetü’l-’ayn’daki yansımaları irdelenecektir.

Mohammad BAGHERI

Prof. Fuat Sezgin and Iran

Prof. Fuat Sezgin ve İran

الأستاذ فواد سزكين وإيران

Prof. Fuat Sezgin was widely engaged with the Arabic texts written by Iranian scholars up to the 11th century. He also learned Persian and could talk in Persian. Some of his works have been translated into Persian. He traveled to Iran for gathering information about Arabic manuscripts. Some decades later, he came to Iran to receive an award for his great contribution to the study of the scientific and cultural heritage of the Islamic civilization. In my paper I will speak about the reflection of his efforts in Iran. I will also say about my own relation with him and some memories from my visits to his Institute.

Mohammed BENABBÈS

An Ottoman Translation of Ptolemy’s Geography Made in 15th Century: The Importance of an Unknown Work

Batlamyus’un Coğrafya’sının 15. Yüzyılda Yapılmış Bir Osmanlı Tercümesi: Bilinmeyen Bir Eserin Önemi

ترجمة عثمانية لجغرافيا بطليموس تمت في القرن الخامس عشر: أهمية عمل غير معروف

In 1465, George Amirutzes and his son, two Greek scholars who had entered the service of the Ottoman Sultan Mehmed II, produced an Arabic translation of Ptolemy’s Geography, certainly based on one of the Greek manuscripts preserved in Constantinople. Published in facsimile by the late Fuat Sezgin, this translation does not seem to have attracted much attention from researchers for many reasons. Although made in Arabic, it does not seem to have been of great interest to specialists in medieval Arabic geography, who have difficulty in deciphering its “classical” content. Despite the ancient character of this translated work, its usefulness was also not recognized by specialists of the classical studies, often little initiated into Arabic manuscripts. However, must this 15th century translation be known, firstly, as a modern work which should

be studied by the modernists, particularly specialists in Ottoman studies? In this paper, we will examine at first the "scientific" context in which this translation took place. One wonders about reasons for being of this translation and who its sponsor was. One wonders also about the value of this Arabic translation for our knowledge of the original text of Ptolemy's Geography. Can it help us to better understand the text of the major source? And finally what was the role of this translation in the development of Ottoman geography?

Mohammed Hilmi ABDEL-WAHAB

الرّؤايا الصّوفية ودورها في التّعليم الّديني إبّان العصر الأيوبي

Eyyübî Asrı Boyunca Süfî Zâviyeleri ve Dinî Öğretimdeki Yerleri

The Sufi Lodges and Their Role in Religious Education during the Ayyubid

لعبت الرّؤايا والتّكايا الصّوفية دورًا كبيرًا في التّعليم الّديني إبّان العصر الأيوبي. ومن المعلوم أنّ أوّل خانقاة أُسّست في مصر، باتّفاق، هي: الخانقاة الصّالحية؛ التي أمر بإنشائها السُّلطان صلاح الّدين الأيوبي: خدمةً للفقراء، ووقف عليها أوقافًا كثيرة، وعُرفت بدويرة الصّوفية، بعد أن كانت تُعرف بدار سعيد السّعداء. ومن ثمّ تعدّ هذه الخانقاة بمثابة أوّل تنظيم رئاسي للطّرق الصّوفية المصرية، ولا تزال بقاياها قائمة حتّى الآن في حي الجمالية بالقاهرة، حيث تُعرف بجامع الخانقاة. وطبقًا لما أشار إليه القلقشنديّ؛ فقد اعتُبرت مَشِيخة الخوانق - والتي لم تختلف كثيرًا عن مَشِيخة المدارس - من بين الوظائف التي يصدر بها مرسومٌ من ديوان الإنشاء السُّلطاني، حيث اشترطَ فيمن يتولّى هذا المنصب أن يكون من جماعة الصّوفية، ممّن عُرفوا بصُخبة المشايخ، وألا يكون قد اتخذ من التّصوّف حرفةً. والواقع أنّ الدّور الذي لعبته الخوانق، والتّكايا، والرّؤايا، قد ارتكز على كلّ من: الإسهام السّياسيّ والّديني والاجتماعيّ. إذ سرعان ما اتّسعت النّشاطات التي تقوم بها الخانقاوات بصورةٍ لافتة؛ يدلُّ على ذلك جملة الوظائف التي كانت تنطوي عليها، وفي مُقدّماتها: شيخُ الخانقاة وإمامها وناظرٌ وقضها، ومدرّسو المذاهب الفقهية الأربعة ومُعيدوهم، وخازنُ الكُتب، وكتّابُ الغيبة... إلخ.

تغنيًا هذه الدراسةُ الإبّانة عن دور الرّؤايا الصّوفية في التّعليم الّديني إبّان العصر الأيوبي؛ من خلال العناصر التالية: أولاً: نشأة الرّؤايا الصّوفية إبّان العصر الأيوبي: السّياق التّاريخيّ والهدف السّياسيّ. ثانياً: دور الرّؤايا في التّهمّس والإخياء: جهودُ المتصوّفة في نشر العلم الّديني من خلال الرّؤايا. ثالثاً: تحولات الرّؤايا والسُّلطة في العصر الأيوبي: تَشكُّلات المنحة والمحنة بين الّديني والسّياسيّ.

Mohsen QOSI & Reyhane SALIMI

What Should You Expect from a Medieval Islamic Perfumery Monograph?

Parfümcülüğe Dair Ortaçağ İslam Dünyasında Kaleme Alınmış Bir Monografiden Ne Beklenmeli?

ما الذي يجب أن نتوقعه من دراسة العطور الإسلامية في العصور الوسطى؟

Perfumery and the usage of aromatic substances have been widely current in the Islamic lands and there were significant books about it. The available monographs on perfumery are as follows: Jawāhir al-Ṭīb by Yūḥannā b. Māsawayh (d. 857), Kīmīa' al-īṭr wa al-taṣ-Ṭādāt by al-Kindī (d. 871), Kitāb fī funūn al-īṭb wa al-īṭr by Ibn al-Jazzār (d. 979), Ṭīb al-'arūs wa rayḥān al-nufūs by al-Tamīmī (d. 1000), and Kitāb al-īṭb by al-Khāzin (alive in 1030). There is no definition of perfumery in the Islamic books about the classification of knowledge neither in the perfumery monographs. Studying the structure and content of the monographs can be helpful to find out the concept of Islamic scholars about perfumery and aromatic substances. The perfumery monographs customarily contain three subjects: Simple Aromatic Substances, Compound Perfumes, and Adulterated (non-original) Aromatics. The simple aromatics categorizes in two sorts:

al-'uṣūl (the principal aromatics) and al-afāwīth (the secondary aromatics/spices). It discusses different items in which, like the origin, the types in order to their quality, etc. The compounds in order to their method of preparation and usage can be categorized as incenses, unguents, powders, Liquids, detergents, Clothing Fragrances, breath fresheners, and Nonscented ingredients. Every one of these contains many different recipes. The recipes for adulterated aromatics usually have given between the compounds but offers cheaper and non-original substances.

Mojtaba HEYDARI

History of Ophthalmology in Islamic Era

İslam Döneminde Oftalmolojinin Tarihi

تاريخ الطب وجراحة العيون في الإسلام

Documented history of ophthalmology dates back to thousands year ago in Ancient civilizations such as Mesopotamia, Egypt, Persia, India, China and Greece before the rise of Islam. Great advances in the knowledge and art of ophthalmology was achieved in Islamic era. Johannitus translated what was known in ophthalmology from Greek and Syriac into Arabic which is gathered in his book "Ten Articles on Eye" in the 9th century. These translations made a basis for further developments in ophthalmology during Islamic era. Islamic medical scholars such as Rhazes, Abulcasis, Haly Abbas, Avicenna, and Alhazen devoted chapters on ophthalmology in their medical manuscripts and beside the old knowledge on eye diseases, each one presented new concepts based on their own experiences in this field. These achievements in ophthalmology will be discussed in details in this paper.

Muhammad Ashraf SARIP

Al-İdrīsī and a Translation and Commentary about the Far East from His Nuzhat al-mushtāq

el-İdrīsī ve Nüzhetü'l-müşṭāk Adlı Eserinde Uzak Doğuya Dair Anlatımının Tercümesi ve Yorumu

الإدریسی مع ترجمة وتعليق حول الشرق الأقصى من نزهة المشتاق

This paper talks about the earliest Islamic knowledge on the Far East based on 8th–12th century extant works on geography as well as travel accounts. It shows how pre-Islamic works on geography, e.g. the al-Ğuğrafyā of Ptolemy, the Sindhind of the Indians, and imperial practices of the pre-Islamic Persia, influenced the thinkers of medieval Islam. It offers a comprehensive overview on the development of Islamic geographical practices in Middle Ages by consulting the works of Ibn Khurdādhbih (d. 912 C.E.), al-Marwazī (d. 887 C.E.), al-Ya'qūbī (d. 897 C.E.), al-Nadīm (fl. 10th century), al-Khwārizmī (d. 850 C.E.), al-Mas'ūdī (d. 956 C.E.), al-Sīrāfī (fl. 10th century), Ibn Ḥawqal (d. 977 C.E.), al-Muqaddasī (d. 991 C.E.), al-Andalusī (d. 1070 C.E.), among others. The paper highlights the parts that cover the Far East in Nuzhat al-lushtāq fī ikhtirāq al-āfāq also known as Book of Roger, a magnum opus written by a 12th century Sicilian scholar, al-Sharīf al-İdrīsī. The sections of Nuzhat al-mushtāq that talk about the Far East

are translated from its original language to Turkish and English. The progression of Nuzhat al-mushtāq, which started upon the invitation of King Roger II of al-Sharīf al-Idrīsī to his court in Palermo and the commissioning of the latter to make a map of the world, as well as the biography of al-Sharīf al-Idrīsī are also presented in this endeavor. And finally, a commentary part is written to further understand the modern-day names of places and ethnographical parts mentioned in Nuzhat al-mushtāq.

Mustafa YILMAZ

The Astronomical Orientation of the Historical Grand Mosques in Anatolia

Anadolu'daki Tarihî Büyük Camilerin Astronomik Konumlanışları

الاتجاه الفلكي للمساجد التاريخية الكبرى في الأناضول

In Islam, a sacred direction (qibla) toward Ka'ba, located in the courtyard in the Sacred Mosque in Mecca has been used for praying and fulfilling varied ritual tasks. Therefore, the mosques had then to orientate toward the qibla direction, being designated by a focal niche in the qibla-wall, wherever they were building on the earth. The grand mosque usually influences the orientation of the other mosques in the Islamic settlements by providing the model for the alignment. Therefore, in the several cities of Turkey, totally 136 grand mosques dated between 1056 and 1884 were selected for this study. The orientations of the historical grand mosques in Turkey are surveyed with regard to the following qibla directions: rising point of the star Canopus (α Carinae), setting point of the star Mizar (ζ Ursae Majoris), rising point of the star Antares (α Scorpii), winter sunrise and sunset, Janub (wind) direction, South-East direction, South 15° East direction, South direction, and Qibla table values. The actual orientations of the grand mosques were determined by the calculation of the azimuth of the main axis of the qibla-wall through GNSS measurements.

The ultimate objective of this study is determining the specification that the architects of the mosques used for the religious orientation. The first thing to make clear is that early mosques can not be expected to be oriented in the modern direction of Ka'ba (Mecca), and they should not be labelled "incorrect" if they do not face that direction. There are many reasons for this "mistake". The correctness of the orientation of a medieval mosque is not for us to judge. It should be investigated what directions were considered appropriate for the qibla at the mosque construction date.

Nil SARI

Kitābu't-Tasrīf'te Yer Alan Cerrahi Aletlerin Tanımlanmasına Cerrāhiyetü'l-Hāniye'de Bulunan Alet Çizimlerinin Katkısı

Contributions of the Illustrations in Jarrāhiyyat al-khāniya with regard to the Identification of the Surgical Instruments in Kitāb al-Taşrīf

إسهامات الرسومات التصويرية في الجراحات الخانية مع اعتبار التعرف إلى الأدوات الجراحية التي وردت في كتاب التصريف

Osmanlı cerrahisinin klasik dönem aletlerini incelerken Zehrāvī'nin (ö. 1013) çizimlerini ve tanımlarını da incelemek gerekir, çünkü başlıca kaynak onun Kitābü't-Tasrīf isimli eserinin cerrahi

bölümüdür. Cerrahi alet çizimlerinin yer aldığı Kitâbü't-Tasrîf nüshaları Türkiye'de el yazması kütüphanelerinde mevcuttur. Nitekim Osmanlı hekimbaşılarının incelediği ve Topkapı Sarayı hazinesinde bulunan tıp yazmaları arasında Zehrâvî'nin Kitâbü't-Tasrîf'i de zikredilir. 15. yüzyılın ünlü Osmanlı cerrahı Şerefeddin Sabuncuoğlu (ö. 1468), Cerrâhiyetü'l-Hâniye (1465) isimli eserinde esasen Zehrâvî'nin cerrahi metnini izlemektedir. Ancak Cerrâhiyetü'l-Hâniye'deki alet çizimlerinin birçoğunun daha kolay tanımlanabildiği görülür. Buna ek olarak Cerrâhiyetü'l-Hâniye'de tabipleri hasta tedavi ederken gösteren minyatürlerde de alet resimleri bulunur. Müellif nüshasındaki alet ve minyatürleri Sabuncuoğlu'nun kendisinin çizmiş olması muhtemeldir.

Klasik dönem Osmanlı cerrahisine ait diğer tıp yazmalarında ise [Cerrahnâme (1500), Alâim-i Cerrâhîn (1505) ve Hulâsa-i Tıb (15. Yüzyıl)] cerrahi alet çizimleri yoktur. Fakat gerek bu kitaplarda, gerekse Cerrâhiyetü'l-Hâniye'de Türkçe adı verilen cerrahi aletler Osmanlı cerrahları tarafından biliniyor ve kullanılıyor olmalıydı. Türkçe isimler de aletlerin tanımlanmasına yardımcı olmaktadır. Kitâbü't-Tasrîf'in çeşitli nüshalarında birbirinden farklı resmedilmiş olan birtakım cerrahi aletlerin tanımlanması zordur. Alet çizimlerinin şematik olarak çizilmiş olması da tanımlamayı zorlaştırabilen bir etkidir. Kitâbü't-Tasrîf nüshalarındaki bazı aletler de aslına uygun tasvir edilmediğinden -belki de cerrah olmayanların tahmini çizimleri olduğundan- karıştırılabilmekte, aletlerin metindeki tarifleriyle uyuşmamakta ve nasıl kullanılabilecekleri anlaşılammaktadır. Sabuncuoğlu'nun çizimleri ise Kitâbü't-Tasrîf nüshalarındaki alet çizimlerini tanımlamada daha güvenilir sonuçlara varılmasını sağlamaktadır. Cerrâhiyetü'l-Hâniye'de verilen alet isimleri, tanımları ve minyatürler ile alet çizimlerinin bir arada değerlendirilmesi cerrahi aletlerin tanınmasına katkı yapacaktır.

Orhan GÜNEŞ

Kuyucaklı ve Konevî'nin Eserleri Bağlamında 19. Yüzyıl Osmanlı'sında Modern Astronomi

The Modern Astronomy in the 19th Century in Ottoman Empire: On the Works of Quyūjaqlī and Qunawī

علم الفلك الحديث في القرن التاسع عشر في الإمبراطورية العثمانية: عن أعمال قيوجاقلي وقونوي

Son dönemde Osmanlı bilim tarihi alanında yapılan çalışmaların sayısında artış kaydedilmekle beraber astronomi bu ilgiden nasibini çok fazla alabilmiş görünmemektedir. Özellikle modern (Kopernikusçu) astronominin Osmanlılardaki seyri hakkındaki çalışmalar oldukça yetersizdir. Az sayıdaki çalışmada genelde, modern astronominin Osmanlılardaki serüveni 1662'de Tezkireci Köse İbrahim Efendi'nin Secencelü'l-eflâk fî gâyeti'l-idrâk adlı eseri ile başlatılır ve 19. yüzyılın ortalarına kadar getirilir. Genel eğilim eserlerin kronolojik sırasını vermekle yetinmek şeklindedir. 18. yüzyıldan itibaren Batı'da teknik imkânların artışı ile teleskop ve buna bağlı olarak gözlem yöntemlerinde meydana gelen ilerlemelerin sonucu olarak, kadim dönemlerden beri bilinen ve çıplak gözle gözlenebilen beş gezegene (Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn) iki yeni gezegen katılmıştır (Uranüs 1781, Neptün 1846'da keşfedilmiştir). Güneş Sistemi'nin yeni üyelerine ait bilginin Osmanlılara ne zaman ulaştığı, bir iki çalışma istisna tutulursa henüz araştırılmamıştır. Bu yönde yapılacak çalışmalar güncel bilimsel bilginin Osmanlı uleması tarafından, şayet varsa, ne kadarlık bir gecikme ile elde edildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Literatürde Osmanlılarda Uranüs ve Neptün gezegenlerinden bahseden ilk çalışmanın Abdullah Şükrî el-Konevî'nin 1857'den sonraki bir tarihte yazdığı Tenkîhu'l-eşkâl alâ tavzîhi'l-idrâk adlı eseri olduğundan söz edilmektedir. Söz konusu değerlendirme Neptün açısından şimdilik doğru

olmakla beraber, Uranüs için doğru değildir. Uranüs'ten bahseden ilk çalışma, şimdilik, tarafımızdan tespit edilen Kuyucaklı Mehmed Âtîf'in 1831'de kaleme aldığı Teshîlü'l-idrâk terceme-i teşrihi'l-eflâk adlı eseridir. Bu çalışmanın amacı, iki eserin modern kozmolojiye dair malumatını dönemlerinin Batılı kaynaklarıyla mukayese etmek, iki eseri modern kozmoloji ait içerikleri bakımından karşılaştırmak ve ikisi de medrese çevreleri için yazılmış bu eserlerden hareketle günümüzde kabul gören Osmanlılardaki modern-geleneksel eğitim kurumları anlayışını irdelemektir.

Pilar HERRÁIZ-OLIVA & Mustafa YAVUZ

An Epistle of Averroes: “On the Conservation of Health”

İbn Rüşd'ün Bir Risalesi: “Sağlığın Korunması Üzerine”

رسالة ابن رشد في حفظ الصحة

Ibn Rushd (d. 1198), also known as Averroes, was an eminent philosopher and physician in 12th century al-Andalus. In the Latin Europe of the Middle Ages, he was called the “Commentator” referring to his commentaries on Aristotle’s philosophy. His main medical work, Kitāb al-kulliyāt al-ṭibb, which is well known as Colliget in Latin, is a comprehensive textbook that deals with various topics of medicine in a condensed form. Al-Kulliyāt contains the following books inside: I. Anatomy, II. Physiology, III. Pathology, IV. Semiotics, Symptoms. V. Nutrition and Remedies, VI. Hygiene, and VII. Therapeutics. However, in addition to this major work he also had several minor works under the general titles of paraphrase or commentary focusing on Galenic Medicine. In this study, we will investigate one of those often neglected Averroistic texts: Ḥifz al-ṣiḥḥa (On the Conservation of Health) through its unique codex in Real Biblioteca del Monasterio del Escorial, Spain. We will analyse and explain its content and how it relates to other medical and scientific works of Ibn Rushd. In doing these, we hope to provide current scholarship with a better understanding of this brief text and its context in Averroes’ works as a physician, so that we gain a better knowledge of the development of medieval medicine in the Islamic West.

Raphaela VEIT

Ibn Sīnā on Simple Drugs: The Sources, Structure, and Originality of al-Qānūn fī l-ṭibb, Book II

İbn Sīnā’ya Göre Basit İlaçlar: el-Kānūn fī’l-tıbb’ın II. Kitabının Kaynakları, Yapısı ve Orijinliliği

ابن سینا عن الأدوية المفردة: مصادر وبنية وأصالة القانون في الطب . الكتاب الثاني

Coming to the Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam, visitors will be delighted when they enter the beautiful İbni Sina Botanik Bahçe, a garden whose composition was inspired by the second book of the medical encyclopaedia Kitāb al-Qānūn fī l-ṭibb (Canon of Medicine), the work of the famous polymath Ibn Sīnā.

Ibn Sīnā’s al-Qānūn is unanimously regarded as the most important work in the medical curriculum for centuries, both in East and West. The Qānūn is famous for the integration and development of Ancient Greek thinking in the Islamic world as well as for the pedagogical presentation

of its content. In addition to the works of Ancient Greek doctors, Ibn Sīnā also used the writings of his predecessors in the Islamicate area. This so far hardly studied aspect is particularly noteworthy in the second book of the Qānūn which deals with the description of about 800 simple drugs, mainly plants and minerals.

This paper is intended to offer an overview of the source material used by Ibn Sīnā when he compiled the second book of his al-Qānūn. There will also be the question of how the author structured this mass of information and how hereby his originality can be shown.

Robert MORRISON

Cosmography, Cosmology, and Kalām from Samarqand to Istanbul

Semer kand'dan İstanbul'a Kozmografi, Kozmoloji ve Kelām

علم هيئة الكون، علم الكونيات، وعلم الكلام من سمرقند إلى اسطنبول

This presentation will explore more broadly how claims about cosmic order became a significant locus of contention between some authors on 'ilm al-hay'a and 'ilm al-kalām, a discipline that often comprised theology and rational speculation into the nature of God, from the end of the fourteenth century through the mid-sixteenth century. This presentation will also investigate how different astronomers took different approaches to substantiate claims of an underlying cosmic order. The texts that the presentation studies are drawn from the curriculum associated with the scholars at the observatory in Samarqand and in the Ottoman empire during the reigns of Mehmed II (d. 1481), Bayezid II (d. 1512), and Selim I (d. 1520).

Natural order was the focus of cosmological statements in hay'a texts, and such statements showed that some astronomers believed that certain mutakallimūn's statements about cosmic order were contestable and that astronomy certainly could have theological implications. Taftāzānī's Sharḥ al-Maqāṣid's description of the astronomers' arguments for cosmic order as a conviction (i'tiqād) indicates that those cosmological excursions had made inroads in theological discourse. In contrast to Mīram Çelebi's Sharḥ al-Risāla al-Faṭḥiyya, Bīrjandī's lengthy Sharḥ al-Tadhkira barely delved into cosmology, discussions of cosmic order. Bīrjandī, instead, turned to physics, a branch of philosophy, to fill out what he understood to be a complete investigation of the external aspects of the heavens. By choosing to rely on philosophy's conclusions about the simplicity of the heavenly bodies, Bīrjandī did not need to make theological arguments about an underlying cosmic order to make uniform motions the basis of his astronomical models.

Safiye Yılmaz ERTEN

Mehmet Nadir ve Sayılar Teorisine Katkıları

Mehmet Nadir and his Contributions to the Theory of Number

محمد نادر ومساهماته في نظرية الأعداد

Mehmet Nadir, Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'in ilk dönemlerine denk gelen 1856-1927 yılları arasında yaşamış önemli bir matematikçimizdir. Nadir; matematik, eğitim, edebiyat, siyaset gibi

farklı konular hakkında gazete ve dergilerde pek çok yazı yazmıştır. Burada Nadir'in sadece matematik alanındaki çalışmaları ele alınacaktır. Matematik çalışmalarının hemen hemen tamamı sayılar teorisi üzerinedir. Nadir'in matematik alanındaki çalışmaları; İstanbul Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası'nda yayınlanan makaleleri, Hesâb-ı Nazarî adlı kitabı ve uluslararası dergilerde yayınlanan soru ve cevapları olmak üzere üç başlık altında sıralanabilir. İstanbul Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası'nda yayınlanmış olan 14 makalesi tespit edilerek incelenmiştir. Makalelerden bazıları yalnızca konu anlatımı şeklinde olsa da, bazı makaleleri Nadir'in kendi bulduğu yöntem veya çözümleri içermesi bakımından tamamen orijinaldir. Nadir'in 1926 yılında yayınlanmış olan Hesâb-ı Nazarî adlı kitabı ise bir ders kitabı olarak yazılmıştır. Günümüzde bile Sayılar Teorisine Giriş derslerinde kullanılabilecek kadar kapsamlı ve modern bir şekilde kaleme alınmıştır. Nadir'in 1901-1914 yılları arasında L'Intermédiaire des Mathématiciens dergisinde 26 sorusu ve 36 cevabı yayınlanmıştır. Bu soru ve çözümlerin büyük bir kısmı günümüzde modern sayılar teorisi alanında çalışan matematikçileri bile cezbedebilecek düzeydedir. Mehmet Nadir, matematik yazıları uluslararası matematik dergilerinde yayınlanan ilk Türk matematikçisi olarak kabul edilmektedir. Nadir, sayılar teorisi alanına orijinal katkılar da sağlamıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla "tamam-ı adedî" usulünün bölme işlemine uygulanması ilk defa Mehmet Nadir tarafından yapılmıştır. "Kabilyyet-i Taksîm Hakkında Kaide-i Umumi" başlığı ile duyurduğu kendi bulmuş olduğu bölünebilme kuralı ise alana yaptığı katkılarından en çok bilinenidir. Nadir'in alana önemli bir diğer katkısı da A. Boutin'in L'Intermédiaire des Mathématiciens dergisine gönderdiği ve 11 yıl boyunca çözümsüz kalan bir sorusuna yaptığı çözümdür.

Said SABBAGH

Optics and Theory of Vision by Abū Bakr al-Rāzī

Galen ve Ebû Bekir er-Râzî'de Optik ve Görme Teorisi

البصريات ونظرية الرؤية عند جالينوس وأبي بكر الرازي

Abū Bakr Muḥammad ibn Zakariyyā al-Rāzī (Rhazes) (d. 925) was one of the encyclopedic beautiful minds in the history of science in Islam. The experiences that he has collected from different fields contributed to his success in the rest of the scientific branches, which he studied. Alchemy led him to modern chemistry and to build an experimental laboratory where he learnt to extract medical drugs. He transmuted himself into an accurate pharmacist in a hospital, where he later turned into a successful doctor for the poor and the princes. Al-Rāzī is also a physicist because chemistry is a golden seed of physics and it is necessary to know the nature of things, plants, animals and humans to understand the causal relationships between them. The light of distant stars led him away in some visual experiments and behind every piece of information al-Rāzī asks the right questions, and this is what distinguished him as a scientist of high-class. In this research, we will try to extract the physical information about his experiments, observations and comments about optics, how to see the stars, how far they are from our sights, what are their dimensions from each other and the logical reason of our inaccuracy in the measurements of those dimensions. Al-Rāzī tells us a beautiful way to teach physics by giving an example to support or reject every idea looking for a natural balance in his collective physical mind.

Saidakbar MUKHAMMADAMINOV

Abū Ḥafs ‘Umar al-Nasafī (d. 1142) as a Codifier of Texts of Islamic Sciences for Students of the Transoxiana Madrasahs (On the Example of His Collection “Maṭla‘ al-nujūm wa majma‘ al-‘ulūm”)

Mâverâunnehir Medreselerindeki Öğrenciler İçin İslam Bilimlerine Dair Eserler Telif Eden Bir Âlim Olarak Ebû Hafs Ömer en-Nesefî (ö. 1142): Matla‘u'n-nücûm ve mecme‘u'l-ulûm Adlı Eseri

نجم الدين عمر النسفي (ت 1142م) كمدون لنصوص العلوم الإسلامية لطلاب مدارس ما وراء النهر: على سبيل المثال مجموعته مطلع النجوم ومجمع العلوم

The present presentation will dwell upon a unique manuscript, the Maṭla‘ al-nujūm wa majma‘ al-‘ulūm (“The Place of the Ascension of Stars and Collection of Sciences”) Abū Ḥafs ‘Umar al-Nasafī (1068-1142). At present, there are two copies of manuscripts in this composition. One copy of manuscript is preserved in Beruni Institute for Oriental Studies of the Academy of Sciences of Uzbekistan (Tashkent). This manuscript is considered complete. The other manuscript is kept in the Rampur collection. Rampur manuscript considered incomplete. The Tashkent manuscript deals with various subjects and topics covered within six sections. Each section can be regarded as an independent piece of writing. It is worth noting that the majority of topics covered in the collection were compiled by the author himself. Forty topics were compiled by al-Nasafī himself, whereas the remaining sixteen sections were adopted from other authors. The collection contains records made by copyists who more than once remarked that the manuscript was a copy made off the records dictated by the author himself. The pieces in the collection were a course of lectures given by al-Nasafī in the Tabghach-khan madrasa and Samarqand mosques; they were a collection of manuals or study books in the various elds of knowledge taught within the Qarakhanid education system.

Sami ARSLAN

Kitap Nedir, Nüsha Kimdir? İslam Yazma Eser Unsurları İçin Bir Tasnif Denemesi

What is the Book Who is the Nuskha? An Attempt to Classify the Elements of the Islamic Manuscripts

ما الكتاب؟ ومن النسخة؟ محاولة لتصنيف عناصر المخطوطات الإسلامية

Son yıllarda İslam yazma eser kültürüne dair çalışmalar dikkat çekici bir ivme kazanmıştır. Bu çalışmalarda yazma eser unsurlarının tasnifine dair kimi teklifler önerildiği, terimler vazedildiği görülmektedir. Fakat bu tasnif denemeleri yazma eserin temelde kitap ve nüsha olarak iki kısımdan oluşmasını ihmal etmektedir. Oysa ki müellif tarafından telifi sona erdirilen şey kitap iken kitabın dolaşıma giren halleri nüshadır. Kitap, telife büründüğü ilk haldeki yalınlığına karşın nüsha her müdahaleden sonra tekrar eden, tekrar ettikçe büyüyen, büyüdüğüce kemmiyet ve keyfiyet açısından çoğalan bir kar tanesi gibidir. Diyebiliriz ki, her bir nüsha da neredeyse müstakil bir teliftir ve her bir nüshaya müstakil bir isim verilse belki de yeridir. Diğer yandan asırları ve farklı coğrafyaları dolaşarak bugün bize ulaşan yazma eserler temelde üç grup aktörün elinden çıkmaktadır. Bunlardan hem kronolojik hem de hiyerarşik olarak ilki müelliflerdir ki, onlar yazmanın “el-kitab”

tarafını oluşturmaktadırlar. Nüshalarının yazarları ise müstensihler ve okurlardır. Mütalaa edilmek, okunmak, okutulmak, satılmak için ya da başka sebeplerle çoğaltılan, elden ele dolaşan, vakfedilen, satın alınan, notlarla kümülatif bir bilgi vasıtası haline gelen kitap değil, nüshadır. Nüshalar sivil hayata eşlik eder; okurun rahlesinde, elinde, ders ya da müzakere meclisinde, mütalaa esnasında, yolculuğunda çeşitli hallerine tanıklık eder, notlarına ev sahipliği yapar. Bu tanıklıklar arttıkça nüsha anlam kazanır, hatta kimi zaman nüshanın kıymeti kitabın önüne geçer. Şu halde kitabın bir ruh, nüshaların her birinin ise bu ruhu da mündemiç bir beden olduğunu söylemek mümkündür; böylece kitap artık kimliğe bürünen her bir nüshada yeniden canlanmaktadır.

Kitap ve nüsha farklılığını yazma eserin yapısı ve anlamı üzerinden ele almak mümkündür. Yazma eserin yapısı ile kastedilen kitabın her bir nüshasında aynı şekilde tekrar eden, nüshadan nüshaya değişmeyen unsurlardır. Bunlar eserin ismi, hamdele-salvesi, eserin dîbâcesi, eserin sebep-i telifi, ithaf kısmı, metin ve metnin bölümleri ile telif kayıdır. Normal şartlar altında bu unsurların her yeni nüshada tekrar etmesi beklenir. Bu unsurlar nüshaların çoğaltıldığı coğrafya, kültür ya da ekollere göre farklılık göstermez. Oysa ki aynı kitabın nüshalarında değişen şeyler de bulunmaktadır ki bunlar da yazma eserin anlam tarafını oluşturur. Bu farklılığı sağlayan şeyler nüshanın biricikliğini sağlayan ve kayıtlar üst başlığında toplanabilecek notlar, girdilerdir. Nüshanın ön-arka kapak içi, ön-arka vikâye, zahriye, derkenar, şukka ve tâirelerinde gözükten bu notlar fevâid ve hâricî notlar olmak üzere temelde iki kısma ayrılmakta; fevâid de kendi arasında üç, haricî notlar ise dört gruba ayrılmaktadır.

Bu tebliğde kitap-nüsha ayırımından yola çıkarak yazma eser unsurlarına dair bir tasnif denemesi ele alınacak, müellife ait kitabın unsurları ile müstensih ve okura ait nüshanın unsurları, bir başka ifadeyle kitabı kitap yapan unsurlarla nüshayı nüsha yapan unsurlar üzerine odaklanılacaktır.

Shahrazad IRANNEJAD

Dissecting Avicenna's Anatomy of the Brain

İbn Sînâ'nın Beynin Anatomisine Dair Görüşlerinin Teşrihi

شرح تشریح ابن سینا للدماغ

With Avicenna's encyclopedic account of the anatomy of the brain and its physiology in his medical magnum opus *The Canon of Medicine*, his version became the standard account of the structure (and physiology) of the brain for generations of physicians and medical authors to come. Several texts by Galen, Nemesius, and surprisingly Aristotle (despite him being a cardiocentrist), served as raw material for Avicenna in compiling his account of the anatomy of the brain. This paper demonstrates how Avicenna's anatomy of the brain is the result of a process of translation, summarization, encyclopedic production of knowledge from inherited Greek material, and possibly direct observation of anatomic material.

The point of departure in this article is the opening section of the chapter on the diseases of the head in the third book of *The Canon of Medicine* by Avicenna, which is dedicated to the anatomy of the brain. Through a close reading of this section, I will show how the scientific knowledge of brain anatomy in Avicenna's *The Canon of Medicine* is the result of an organic synthesis of Galenic anatomy, Aristotelian philosophy, Nemesian anthropology and post-Galenic physiological and psychological theories. Avicenna does draw heavily on the Greek tradition.

However, he manifests creativity in the manner in which he uses the Greek material to concoct his own version of canonized knowledge. Finally, I shall attempt to demonstrate whether or not summarization of Galenic anatomical data might have been based on dissection and/or direct observation of the brain.

Şükrettin Güldütuna

Fuat Sezgin Hoca ile 38 Yıl

Thirty Eight Years with Prof. Dr. Fuat Sezgin

ثمان وثلاثون سنة مع فؤاد سزكين

Fuat Sezgin Hoca 17 ciltlik büyük eseri GAS (Geschichte des arabischen Schrifttums) ile Arap İslam kültür dünyasının bilimler tarihindeki önemli katkısını gösterdi ve onu dünya tarihinde layık olduğu yere koydu. Onun "Rönesans birkaç kişinin uydurması; hakikatte Batı medeniyetinin temeli İslam kültür ve bilimine dayanmaktadır" sözleri hâlâ kulağımda. Bu büyük eserin muhtevasının İslam âleminde bir yeniden diriliş ve kalkış uyandıracığına inanıyordu ki bu bütün çalışmalarının gayesiydi. Bu gayeye ulaşmak için sadece analitik düşünce kabiliyetine sahip bir zekâ yetmezdi. Her şeyden önce, Allah'a iman ve tevekküle dayanan bir iç kuvveti lazımdı. Bu manevi kuvvet, ona ömrünün sonuna kadar, tatil günleri de dahil her gün Frankfurt'ta kurduğu enstitüde çalışmak için gerekli sebat ve mukavemet gücünü veriyordu.

Fuat Sezgin Hoca her zaman gayet mütevazı, zahidane denebilecek bir hayatı tercih etti. Yaptığı iş ilahî bir vazife olarak kabul ediyor ve ele alıyordu. Hayatının her anı için Allah'a hesap verme şuur ve duygusu ile yaşıyordu. Bu sebeple şahsını ve ihtiyaçlarını her zaman arka plana almayı şiar edinmişti. Fuat Sezgin Hocanın yaptıklarını ve eserlerini değerlendiren bunların zemininde yatan maneviyatı ve hayat felsefesini anlamak ve görmek gerekmektedir.

Teymour MOREL

As'ad al-Yānyawī's Tarjamat al-sharḥ al-anwar fī al-manṭiq

Es'ad el-Yānyevī'nin Tercümeti'ş-şerhi'l-enver fi'l-mantık'ı

ترجمة شرح الأنور في المنطق لأسعد اليانوي

In the first quarter of the 18th century, Yanyalı Esad Efendi (d. 1143/1730 or 1731) (hereafter, al-Yānyawī), one of the protégés of Ahmed III's Grand Vizier, İbrāhīm Paşa, started an ambitious project which consisted in translating Aristotle's Logic, Physics and Metaphysics, having felt the need to renovate the very foundations of philosophy in Dār al-Islām, which was based, as he wrote, on "confused" translations made during the Abbasid age and inconsistent with the Greek original works. Furthermore, in his opinion, sciences, in Islam, had become perverted by a certain lack of recourse to demonstrative reasoning, thus entering the eld of opinion and estimation. To fulfill that task, al-Yānyawī chose to translate, from Latin into Arabic, commentaries on Aristotle produced by a Western scholar from the University of Padua, Ioannes Cottunius (1577-1658). Additionally, he translated into Arabic Porphyry's Isagoge and the beginning of Aristotle's Categories and Posterior Analytics. In this talk, I wish to explore al-Yānyawī's

translation of Cottunius' commentary on Logic, Tarjamat al-sharh al-anwar fī al-manṭiq. In a recent article, it was showed that such a translation was not literal but rather paraphrastic, and that, apart from his own prologue, al-Yānyawī had added to his work material absent from Cottunius' commentary. My aims will be the following: to determine the nature and origin of al-Yānyawī's translation; to show that the latter circulated in at least two versions; to look into the relation between his translations of Cottunius, on the one hand, and, on the other hand, of Porphyry and Aristotle.

Yahya DEMİRKANOĞLU

Bilimsel Devrimin Hegemonyası Altında Bilim Tarihi Yazımı

Historiography of Science under the Domination of Scientific Revolution

تاريخ العلوم تحت هيمنة الثورة العلمية

Bilimsel devrimle başlayan süreçte bilimin insanlığın tek kurtarıcısı olduğu yönünde mutlak bir inanç gelişmeye başladı ve 19. yüzyılın sonlarına doğru bu düşünce tamamen yerleşti. 20. yüzyılın başlarında "bilimcilik" kavramında ifadesini bulan bu yaklaşım, bilimin neden olduğu olumsuzluklar üzerinden geliştirilen eleştirilerle birtakım tartışmalara konu oldu. Bu tartışmaları bir boyutunu da modern bilimin aktarılış tarzına yönelikti. Bu çalışmanın da temel varsayımı olan modernizmle başlayan süreçte, "bilimsel devrim" özellikle bilim tarihi çalışmalarında mitleştirilebilmiş ve Avrupa bilimin tek öznesi olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, bilinen ve sıklıkla referans gösterilen Batılı bilim tarihçileri tarafından yazılan bilimi savunucu ve eleştirel bilim tarihi kitapları üzerinden "bilimsel devrim" anlayışını incelemektir.

Yavuz UNAT

Ortaçağ İslam Dünyasında Astronomi Bilimi

Astronomy in the Medieval Islamic World

علم الفلك في العالم الإسلامي في العصور الوسطى

Ortaçağ İslam dünyasında astronomi çalışmaları, diğer bilimlerde olduğu gibi Antik Yunan astronomiden etkilenmiştir. Aristoteles'in kozmoloji belirlemeleri ve Batlamyus'un matematiksel astronomisi Ortaçağ astronomisinin temelini oluşturur. Aristoteles'in ziksel ve Batlamyus'un matematiksel yapısını kurguladığı bu göksel şema İslam astronomları tarafından da kabul edilmiş, çevirilerle Antik Yunan'ın astronomi çalışmaları İslam uygarlığına geçmiştir. 9. yüzyılda itibaren tüm bilimlerde olduğu gibi İslâm astronomları da önemli katkılar yapmışlar, astronomide yeni teknikler geliştirmişler ve gözlemevlerinin kuruluşunda öncül rol oynamışlardır. Bildirimizde Ortaçağ İslam astronomisinde ele alınan temel problemler, katkılar ve bu çalışmaların Batı'ya aktarımı ele alınacak ve yeni astronomiyi geliştiren Kopernik kuramına olan etkileri tartışılacaktır.

Yusen YU

Uses of Chinese Paper and the Development of Paper-making Technology under the Timurids, ca. 1370-1507

Çin Kağıdının Kullanımı ve Timurlular Döneminde Kağıt Yapma Teknolojisinin Gelişimi (yaklaşık 1370-1507)

استخدامات الورق الصيني وتطوير تقنية صناعة الورق تحت حكم التيموريين، 1370-1507 م

This paper discusses the Timurid reception of Chinese gold-decorated paper, another commodity circulated on the so-called “silk” road in pre-modern era. As esteemed gifts of diplomacy, the Chinese gold-decorated paper in the Timurid court collection mirrors the exchange between the Timurids and Ming China (1368-1644) in the post-Mongol era. These papers, sprinkled, ecked or painted in lavish gold, were phenomenally used as writing grounds for manuscripts, in most cases the contents of which are theological or mystical. Based on a codicological survey, this paper offers some preliminary observations on the interconnected relationship between Chinese gold-decorated paper and the aesthetic formation of manuscript decoration in the 15th-century Central Asia and Iran. As widely acknowledged, the Islamic generous use of gold in the book art dates back to its immediate rise, thus, how to situate these newly-accessed shining Chinese materials into the existing Timurid aesthetic, semantic and even economic system constitutes the main concern of my research.

Zahide ÖZKAN-RASHED

Ebû Zeyd el-Belhî'nin Mesâlihu'l-ebdân ve'l-enfûs Adlı Eserinde Psikosomatik Tıp

Pysychosomatic Medicine in Abû Zayd al-Balkhî's Maşâliḥ al-abdân wa al-anfus

الطب النفسي الجسدي في مصالحي الأبدان والأنفس لأبي زيد البلخي

Bu tebliğde konu edilecek çalışma, dokuzuncu yüzyılda Mesâlihu'l-ebdân ve'l-enfûs adıyla Ebû Zeyd el-Belhî tarafından kaleme alınan kitabın ikinci bölümüdür. Söz konusu bölümde (mesâlihu'l-enfûs) bir çok bilim dalında faaliyet göstermiş olan Belhî ruh ile beden arasındaki bağlantıyı bilinçlendirirken günümüzün psikosomatik tıp dalına bir giriş yapmış oluyor. Tebliğde Belhî'nin görüşleri modern psikomatik tıp ile kıyaslanarak ortaya çıkan son derece ilginç sonuçlar sempoziumun çerçevesi içinde sunulacaktır.

Zsuzsanna CSORBA

A Genre of Medieval Islamic Medicine: Regimens for the Traveller

Ortaçağ İslam Tıbbında Bir Tür: Yolcu için Tedbirler

نوع من الطب الإسلامي في العصور الوسطى: تدير المسافر

In the medieval Islamic world, travelling was an essential part of life for numerous reasons, and it always had its health risks. Therefore, it was an excellent topic for physicians to write

treatises about for their patrons, or to dedicate a few chapters in their encyclopaedias to the travel regimens.

The keyword “*tadbīr al-musāfirīn*” appears in the title index of Prof. Dr. Fuat Sezgin’s *Geschichte des arabischen Schrifttums* (Band III, p. 483). Medical texts written in Arabic belonging to the “genre of health guides written for the traveller” are mentioned in Manfred Ullmann’s *Islamic Medicine* in the section on hygiene (p. 90). Peter E. Pormann and Emilie Savage-Smith also noted in connection with diet and regimen in medical compendia that “Occasionally regimens for travellers would be treated in a separate section” (*Medieval Islamic Medicine*, p. 50). However, the theme of travel medicine as a whole has not yet been examined. A concise summary of the topic can be found in Gerrit Bos’s edition of Qusṭā ibn Lūqā’s *Risāla fī tadbīr safar al-ḥajj* (esp. pp. 5–6).

For this reason, the aim of this presentation is to elaborate certain aspects of the genre of travel regimens in the medieval Islamic medical tradition, based on the medical compendia which contain chapters on this topic as well as the works dedicated solely to travel medicine.

**KATILIMCILAR
PARTICIPANTS**

المشاركين

1. Abderramán EI-HAJJI, University of Baghdad
2. Abouzar FARZPOURMACHIANI, University of Tehran
3. Ahmed DJEBBAR, Université Lille 1: Sciences et Technologies
4. Ahmet AĞIRAKÇA, Mardin Artuklu Üniversitesi
5. Alexandra BETTAG, Universität der Bundeswehr München
6. Ali ATASOY, Kırıkkale Üniversitesi
7. Alicia MARAVELIA, Hellenic Institute of Egyptology & People's University of Athens
8. Amina ATHER, System 4 technologies
9. Arman ZARGARAN, Tehran University of Medical Science
10. Atilla BİR, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
11. Atilla POLAT, İstanbul Üniversitesi - Ankara Üniversitesi
12. Aydın TOPALOĞLU, İstanbul Üniversitesi
13. Ayşe Betül TEKİN, Yalova Üniversitesi
14. Ayşe Zişan Furat, İstanbul Üniversitesi
15. Bilal DEDEYEV, Bakü Mühendislik Üniversitesi
16. Bilen IŞIKTAŞ, İstanbul Üniversitesi
17. Bülent Alan
18. Cahid ŞENEL, İstanbul Üniversitesi
19. Carmela BAFFIONI, Institute of Ismaili Studies
20. Cumhuri Ersin ADIGÜZEL, İstanbul Üniversitesi
21. Detlev QUINTERN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
22. Dilek GÜLDÜTUNA, Goethe-Universität Frankfurt am Main
23. Dirk GRUPE, Independent Scholar
24. Elaheh KHEIRANDISH, Harvard University
25. Elaine van DALEN, Université catholique de Louvain
26. Elif BAGA, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
27. Fateme SAVADI, McGill University
28. Fathi JARRAY, Université de Tunis
29. Fevzi YILMAZ, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
30. Gaye DANIŞAN, İstanbul Üniversitesi
31. George SALIBA, Columbia University
32. George VLAHAKIS, Hellenic Open University
33. Ghodrattollah GHORBANI, Kharazmi University of Tehran

34. Glen COOPER, Independent Scholar and Historical Consultant
35. Godefroid de CALLATAÿ, Université catholique de Louvain
36. Gürsel AKSOY, Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı
37. Hadi JORATI, The Ohio State University
38. Hakan KALAYCI, İstanbul Üniversitesi
39. Halil TEKİNER, Erciyes Üniversitesi
40. Halit EREN, IRCICA
41. Hamed AREZAEI, Academy of Medical Sciences
42. Hans Hinrich BIESTERFELDT, Ruhr-Universität Bochum
43. Harun DIRAMAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi
44. Henk HIETBRINK, Utrecht University
45. Hossein Masoumi HAMEDANI, University of Tehran
46. Hüseyin HANSU, İstanbul Üniversitesi
47. İbrahim KALIN, T.C. Cumhurbaşkanlığı
48. Ilana WARTENBERG, Universität Bern
49. İlhami DANIŞ, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
50. Ingrid HEHEMEYER, Ryerson University
51. Iolanda VENTURA, Università di Bologna
52. İshak ARSLAN, İstanbul Şehir Üniversitesi
53. Ismael Al-JABERI, Bayt Al-Hikma Baghdad
54. Jakub SYPIAŃSKI, Johannes Gutenberg-Universität Mainz
55. Jawdath JABBOUR, Ecole Normale Supérieure
56. Johannes THOMANN, Universität Zürich
57. José BELLVER, Université catholique de Louvain
58. Judith PFEIFFER, University of Bonn
59. Kadircan KESKİNBORA, Bahçeşehir Üniversitesi
60. M. Sait ÖZERVARLI, Yıldız Teknik Üniversitesi
61. Masood KASIRI, University of Isfahan
62. Mathias WITT, Ludwig-Maximilians-Universität München
63. Mehmet DEMİRÇİ, Erciyes Üniversitesi
64. Mehmet Sami BAGA, Bingöl Üniversitesi
65. Mohammad BAGHERI, University of Tehran
66. Mohammed BENABBÈS, Université de Tunis

67. Mohammed Hilmi ABDEL-WAHAB, Living Human Heritage
68. Mohsen QOSI, Institution for Humanities and Cultural Studies
69. Mojtaba HEYDARI, Shiraz University of Medical Sciences
70. Muhammad Ashraf SARIP, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
71. Mürteza BEDİR, İstanbul Üniversitesi
72. Musa DUMAN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
73. Mustafa YILMAZ, Afyon Kocatepe Üniversitesi
74. Mustakim ARICI, İstanbul Üniversitesi
75. Nil SARI, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
76. Ömer Mahir ALPER, İstanbul Üniversitesi
77. Orhan GÜNEŞ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
78. Pilar HERRÁIZ-OLIVA, University of Murcia & İstanbul Medeniyet Üniversitesi
79. Raphaela VEIT, Universität zu Köln
80. Robert MORRISON, Bowdoin College
81. Safiye Yılmaz ERTEN, Milli Eğitim Bakanlığı
82. Said SABBAGH, İstanbul Teknik Üniversitesi
83. Saidakbar MUKHAMMADAMINOV, Beruni Institute for Oriental Studies of the Academy of Sciences of Uzbekistan
84. Sami ARSLAN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
85. Sevtap KADIOĞLU, İstanbul Üniversitesi
86. Shahrzad IRANNEJAD, Johannes Gutenberg University
87. Şükrettin GÜLDÜTUNA, Goethe-Universität Frankfurt am Main
88. Teymour MOREL, Ecole Normale Supérieure
89. Tuncay ZORLU, İstanbul Teknik Üniversitesi
90. Veysel KAYA, İstanbul Üniversitesi
91. Yahya DEMİRKANOĞLU, Bitlis Eren Üniversitesi
92. Yavuz UNAT, Kastamonu Üniversitesi
93. Yusen YU, Heidelberg University
94. Zahide ÖZKAN-RASHED
95. Zekeriya KURSUN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
96. Zsuzsanna CSORBA, Avicenna Institute of Middle Eastern Studies

Onur Kurulu

Honorary Board

المجلس الفخري للندوة

Dr. Ursula Sezgin

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Eşi

Hilal Sezgin

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Kızı / Gazeteci-Yazar

Prof. Dr. Mahmut Ak

İstanbul Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. M. Fatih Andi

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörü

Ömer Arısoy

Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısı (2018-2019) / Zeytinburnu Belediye Başkanı

Prof. Dr. Ersan Aslan

Kırıkkale Üniversitesi Rektörü / 2019 Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı Koordinatörü

Mecit Çetinkaya

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Musa Duman

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kurucu Rektörü

İbrahim Eren

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü

Necmeddin Bilal Erdoğan

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Mütevelli Heyeti Üyesi

Ethem Sancak

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Kurucu Başkanı

Bilim Kurulu

Scientific Committee

اللجنة العلمية

Prof. Dr. Theodor Abt

Eidgenössische Technische Hochschule, İsviçre

Prof. Dr. Ahmet Ağırakça

Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Mahmut Ak

İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Fatih Andi

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Carmela Baffioni

Institute of Ismaili Studies, İngiltere

Prof. Dr. Mohammad Bagheri

Tahran University, İran

Prof. Dr. Ahmad Fuad Basha

Cairo University, Mısır

Prof. Dr. Murtaza Bedir

İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Hans H. Biesterfeldt

Ruhr-Universität Bochum, Almanya

Prof. Dr. Atilla Bir

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Glen M. Cooper

Bağımsız Akademisyen, ABD

Prof. Dr. Ahmed Djebbar

Université Lille 1: Sciences et Technologies, Fransa

Prof. Dr. Musa Duman

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Maribel Fierro

Universidad Complutense de Madrid, İspanya

Prof. Dr. Ahmet Suphi Furat

İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Şükrettin Güldütuna

Frankfurt University, Almanya

Prof. Dr. Abderramán El-Hajji
University of Baghdad, Irak

Prof. Dr. Masoumi Hamedani
University of Tehran, İran

Prof. Dr. Ingrid Hehmeyer
Ryerson University, Kanada

Prof. Dr. Mustafa Kaçar
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Sevtap Kadiođlu
İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Masood Kasiri
University of Isfahan, İran

Prof. Dr. Mahmut Kaya
İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Kadircan Keskinbora
Bahçeşehir Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Ralph Neuhaeuser
Friedrich-Schiller-Universität Jena, Almanya

Prof. Dr. Judith Pfeiffer
University of Bonn

Prof. Dr. Peter Pormann
University of Manchester, İngiltere

Prof. Dr. Jamil Ragep
McGill University, Kanada

Prof. Dr. George Saliba
Columbia University, ABD / American
University of Beirut, Lübnan

Prof. Dr. Johannes Thomann
Universität Zürich, İsviçre

Prof. Dr. Yavuz Unat
Kastamonu Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Iolanda Ventura
Università di Bologna, İtalya

Prof. Dr. George N. Vlahakis
Hellenic Open University, Yunanistan

Prof. Dr. İsmail Yiđit
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Arman Zargaran
Tehran University of Medical Science, İran

Prof. Dr. Tuncay Zorlu
İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Halit Eren
İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma
Merkezi, Türkiye

Assist. Prof. Ilana Wartenberg
Universität Bern, İsviçre

Dr. Öğr. Üyesi Detlev Quintern
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
Türkiye

Dr. Hamed Arezaei
Academy of Medical Sciences, İran

Dr. José Bellver
Université catholique de Louvain, Belçika

Dr. Mohamed Benabbès
Université de Tunis, Tunus

Dr. Godefroid de Callatay
Université catholique de Louvain, Belçika

Dr. Elaine van Dalen
Université catholique de Louvain, Belçika

Dr. Dilek Güldütuna
Goethe-Universität Frankfurt am Main,
Almanya

Dr. Mujtaba Haidari
Shiraz Azad University, İran

Dr. Fathi Jarray
Université de Tunis, Tunus

Dr. Marouane Ben Miled
Université de Tunis El Manar, Tunus

Dr. (med) Zahide Özkan-Rashed
Kardiyolog, Almanya

Dr. Sally Ragep
McGill University, Kanada

Dr. Said Sabbagh
İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye

Dr. Raphaela Veit
Universität zu Köln, Almanya

Dr. Mathias Witt
Ludwig-Maximilians-Universität München,
Almanya

Henk Hietbrink
Hollanda

Düzenleme Kurulu

Organising Committee

رئاسة اللجنة المنظمة

Prof. Dr. Fahameddin Başar

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Kaçar

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. M. Cüneyt Kaya

İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Ayşe Zişan Furat

İstanbul Üniversitesi

Dr. Said Sabbagh

İstanbul Teknik Üniversitesi

Akın Yeşilkaya

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi
Araştırmaları Vakfı

Hasan Umut

McGill University

Sekreteryaya

Secretariat

أمانة السر

Bedia Tekin

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

İsmail Öz

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Lale Cansu Tutar

İstanbul Üniversitesi

Serdar Çöp

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Hale Geyik

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Mehmet Yıldız

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Meldanur Paksu

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

“Amacım, İslâm topluluğuna mensup insanlara İslâm bilimlerinin gerçeğini tanıtmaq, benlik duygularını olumsuz etkileyen yanlış yargılardan onları kurtarmaktır.”

Prof. Dr. Fuat SEZGİN

PROF. DR.
FUAT
SEZGİN
YILI

2019

www.fuatsezginsempozyumu.org